

Αποκατάσταση και Επανάχρηση της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Ευαγγελία Δελαγραμμάτικα_Αδαμαντία Μακρή
Επιβλέπων_ Κωνσταντίνος Αδαμάκης

Αποκατάσταση και Επανάχρηση της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας

Ευαγγελία Δελαγραμμάτικα, Αδαμαντία Μακρή
Επιβλέπων: Κωνσταντίνος Αδαμάκης

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την αποκατάσταση και την επανάχρηση της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας και τον ανασχεδιασμό της γειτνιάζουσας πλατείας Αγοράς. Το συγκρότημα της Αγοράς είναι ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα ιστορικά μνημεία της πόλης. Καταλαμβάνει έκταση 5700τ.μ. και είναι χωροθετημένο στον πυρήνα της εμπορικής ζώνης και της Χαλκίδας γενικότερα. Το 2002 χαρακτηρίστηκε ως μνημείο η μετωπική πτέρυγα, ενώ τα υπόλοιπα κτίσματα κρίθηκαν διατηρητέα ως προς την ογκοπλασία. Το αρχιτεκτονικό σύνολο αποτελείται από την αρχική σύνθεση του 1885 και τη μεταγενέστερη προσθήκη του μεσοπολέμου.

Σε αυτό το σύνολο η επέμβαση αποκατάστασης και επανάχρησης γίνεται ήπια. Διατηρείται η ιστορική ταυτότητα των κτισμάτων και η ανθρώπινη κλίμακα. Οι προσθήκες που γίνονται χαρακτηρίζονται από νέες δομές με σύγχρονη μορφή και υλικά, ώστε να διαχωρίζονται εμφανώς από τα υφιστάμενα κτίσματα. Επιπλέον, ενσωματώνονται βιοκλιματικά στοιχεία σχεδιασμού. Η λειτουργία της αγοράς επαναφέρεται στα περιμετρικά κτίσματα και συνδυάζεται με την πολιτιστική λειτουργία που συγκεντρώνεται στις εσωτερικές πτέρυγες. Συγκεκριμένα, τα κελύφη των κτιρίων του μεσοπολέμου διατηρούνται και το μεγαλύτερο μέρος της επέμβασης γίνεται στο εσωτερικό. Σημαντική είναι η σύνδεση των δύο κτιρίων στο επίπεδο του δώματος, δίνοντας έμφαση στην λειτουργική ενοποίησή τους. Από το βατό δώμα έως το υπόγειο οι χρήσεις οργανώνονται σε επίπεδα και αλληλοσυμπληρώνονται. Δημιουργούνται ελεύθεροι χώροι με εσωτερικά αίθρια που ευνοούν τη συνολική θέαση του χώρου. Άρρηκτα συνδεδεμένη με την αγορά είναι η γειτνιάζουσα πλατεία και για το λόγο αυτό αναπλάθεται ώστε να λειτουργήσει ως χώρος εκτόνωσης του νέου συγκροτήματος.

Σκοπός της πρότασης είναι πέρα από τη διατήρηση του αρχιτεκτονικού συνόλου ο επαρκής μετασχηματισμός των κτιρίων, ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες της σύγχρονης πόλης. Οι χρήσεις αναμειγνύονται με στόχο η Αγορά να παραμένει συνεχώς ενεργή και να επαναπροσδιοριστεί ως τοπόσημο της σύγχρονης Χαλκίδας.

Restoration and Reuse of the Public Market of Chalkida

Evangelia Delagrammatika, Adamantia Makri
Supervisor: Konstantinos Adamakis

Abstract

The present thesis discusses the restoration and reuse of the Public Market of Chalkida as well as the rehabilitation of the adjacent square. This building complex is one of the few remaining historical sites of the city. It occupies an area of 5700 m² and is situated in the core of the commercial district and of Chalkida in general. In 2002 the front wing was characterized as a monument, whereas the remaining buildings were declared preservable as to their form. The architectural ensemble consists of the initial composition of 1885 and the later addition of the interwar period.

In this particular complex the restoration and reuse intervention is mild. The historic identity and the human scale of the buildings are maintained. The additions are characterized by new structures of contemporary form and materials, in order to separate it clearly from the existing buildings. Furthermore, bioclimatic design elements are incorporated. The market function is restored at the buildings of the perimeter and converses with the cultural function that is concentrated in the internal wings. In particular, the shells of the interwar buildings are preserved and most of intervention is carried out on the inside. A significant aspect is the connection of the two buildings at roof level, by emphasizing their functional integration. The uses are organized into levels that complement each other from the roof deck to basement level. Open spaces with internal atriums are generated, offering overall view of the space. The adjoining square is inseparably linked to the complex and is therefore redeveloped to serve as an urban open space in order to relieve from the bustling market.

In addition to the preservation of the architectural ensemble, the purpose of this proposal is to adequately transform the buildings, in order to accommodate the needs of the modern city. The uses are combined so that the market remains constantly operative and is redefined as a landmark of modern Chalkida.

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε από τις φοιτήτριες Ευαγγελία Δελαγραμμάτικα και Αδαμαντία Μακρή του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017 υπό την επίβλεψη του καθηγητή Κωνσταντίνου Αδαμάκη.

Θα θέλαμε λοιπόν να εκφράσουμε τις ευχαριστίες και την ευγνωμοσύνη μας στον καθηγητή μας για την πολύτιμη καθοδήγησή του, το ενδιαφέρον του, αλλά και το χρόνο που διέθεσε για την πραγματοποίηση της διπλωματικής εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα θέλαμε να απευθύνουμε στην καθηγήτρια Μαρία Βροντίση για τη βοήθεια στην επίλυση διάφορων θεμάτων.

Ευχαριστούμε επίσης τους:

Νικόλα Κούκουζα για το φωτογραφικό υλικό που μας παραχώρησε,

Κάλια Χατζηγιάννη για τις πολύτιμες πληροφορίες της,

Το αρχιτεκτονικό γραφείο Ευάγγελου Αγγέλου για τη διαφώτιση σε ό,τι αφορά τις προσπάθειες των πολιτών της Χαλκίδας για τη διατήρηση της Δημοτικής Αγοράς.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	1
2. Ιστορικό πλαίσιο	5
3. Θεωρητικό πλαίσιο διατήρησης και αποκατάσταση.....	9
i. Συνοπτική έκθεση συμπερασμάτων ερευνητικής εργασίας.....	9
ii. Προϋποθέσεις διατήρησης της Δημοτικής Αγοράς	11
4. Τοπολογική και λειτουργική σημασία της Αγοράς σε συνάρτηση με τον αστικό ιστό	15
i. Α' φάση 1885.....	15
ii. Β' φάση.....	17
iii. Ανάλυση λειτουργιών	19
5. Αποτύπωση	23
i. Σημερινή κατάσταση	23
6. Συνθετική ανάλυση πρότασης	33
i. Χαράξεις στον περιβάλλοντα χώρο	33
ii. Διαχωρισμός χρήσεων Αγοράς	33
iii. Ογκομετρικές αλλαγές	35
iv. Ανάλυση κίνησης-χρήσεις.....	37
7. Σχεδιαστική ανάλυση.....	41
i. Περιμετρικά κτίρια	41
ii. Πρόσοψη και τμήματα κεντρικών κτιρίων	41
iii. Κεντρικά κτίρια.....	41
iv. Διαμόρφωση Δώματος.....	49
v. Εφελκυσόμενες μεμβράνες.....	49
vi. Περιμετρικά στέγαστρα	51
8. Βιοκλιματικά στοιχεία επανάχρησης	55
i. Φυτεμένο δώμα.....	55
ii. Διαχείριση όμβριων υδάτων	55
iii. Καθαρισμός Αγοράς και διαχείριση απορριμμάτων	55
9. Φωτορεαλιστικές απεικονίσεις πρότασης	59
10. Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	67
i. Βιβλιογραφία	67
ii. Πηγές διαδικτύου.....	67

1. Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιείται την αποκατάσταση και την επανάχρηση της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας και τον ανασχεδιασμό της γειτνιάζουσας πλατείας Αγοράς.

Το 2006 η Δημοτική Αγορά κρίθηκε ιστορικό μνημείο από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων με τη συμβολή της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων (ΦΕΚ 604/τ'Β/15.5.2006). Η επιλογή του συγκεκριμένου διατηρητέου κτίσματος έγινε με βάση τα κριτήρια διατήρησης που τέθηκαν κατά την εκπόνηση της ερευνητικής εργασίας. Η Αγορά βρίσκεται σε κεντρικό σημείο της πόλης, έχει εγκαταλειφθεί και αποτελεί νεκρή ζώνη. Γενικότερα, στην περιοχή δεν έχει γίνει σωστή διαχείριση του ιστορικού πλούτου, με αποτέλεσμα να αποτελεί ένα από τα λίγα εναπομείναντα ιστορικά μνημεία.

Το υπό μελέτη συγκρότημα διαθέτει αρχιτεκτονική αξία ως σύζευξη δύο εποχών με διαφορετικό ύφος. Η πρώτη φάση του 1885 με στοιχεία νεοκλασικισμού συνδιαλέγεται με τη δεύτερη φάση του 1930, που τη χαρακτηρίζει το μοντέρνο κίνημα. Η προσθήκη του 1930 αποτελεί έργο του Σόλωνα Κυδωνιάτη. Στο σύνολο της αποτελεί ιδιαίτερο δείγμα αρχιτεκτονικής αγοράς, καθώς επιτυγχάνεται ισορροπία μεταξύ του κτισμένου και του ελεύθερου χώρου.

Η αρχιτεκτονική μας πρόταση διαμορφώθηκε με γνώμονα ορισμένα κριτήρια αποκατάστασης και επανάχρησης. Ένα από αυτά είναι η διατήρηση της ανθρώπινης κλίμακας και της ιστορικής ταυτότητας του υφιστάμενου συγκροτήματος, χωρίς στοιχεία μιμητισμού. Η ήπια επέμβαση με εμφανείς νέες δομές με σύγχρονη μορφή και υλικά είναι θεμιτή, ώστε να διαχωρίζεται ξεκάθαρα από το υφιστάμενο κτίσμα. Η πρόταση αποσκοπεί στη διατήρηση της αναστρεψιμότητας της επέμβασης, δηλαδή στη δυνατότητα περαιτέρω μετατροπής και αξιοποίησης από τις επόμενες γενιές. Στόχος είναι ο επαρκής μετασχηματισμός του κτιριακού αποθέματος, για να καλυφθούν οι ανάγκες της σύγχρονης Χαλκίδας. Είναι σκόπιμη η διατήρηση της ταυτότητας του αρχιτεκτονικού συνόλου, καθώς και των επιμέρους στοιχείων που το συνθέτουν, όπως οι δρόμοι και οι χώροι πρασίνου.

Η γειτνιάζουσα πλατεία Αγοράς θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι της πρότασης. Για αυτό το λόγο η πλατεία ενοποιήθηκε με την Αγορά. Διατηρήθηκε ο υπάρχων υπόγειος χώρος στάθμευσης. Η πλατεία εξομαλύνθηκε, αποκτώντας τη φυσική κλίση του εδάφους και διαμορφώθηκαν φυτεύσεις και καθίσματα. Στο βορειοανατολικό άκρο της πλατείας σχεδιάστηκε παιδική χαρά.

Συνθετικά, προέκυψε η διατήρηση των κελυφών και η εσωτερική αναδιαμόρφωση τους, ενώ έγινε προσθήκη νέων στοιχείων στους εξωτερικούς χώρους με βιοκλιματική προσέγγιση. Προγραμματικά, διατηρήθηκε η προϋπάρχουσα εμπορική λειτουργία, η οποία λειτουργεί αμφίδρομα με νέους χώρους εστίασης. Πέρα από την πολιτιστική έκφραση που προσδίδουν το θέατρο, ο εκθεσιακός χώρος και το μουσείο αγοράς ενσωματώθηκαν δημόσιες λειτουργίες όπως, βιβλιοθήκη, γραφεία, εργαστήρια. Οι νέες αυτές χρήσεις αναμειγνύονται, ώστε η Αγορά να παραμένει συνεχώς ενεργή και να εναρμονιστεί με τον σύγχρονο αστικό ιστό.

Άποψη του εξωτερικού χώρου κίνησης της Αγοράς,
πηγή: Θεόδωρος Νικολάου, 5.11.2014
<http://popaganda.gr/anthropi-ke-pontikia-sti-dimotiki-agora-tis-chalkidas/>

Άποψη στοάς στο κτίριο της Β'φάσης
πηγή: Θεόδωρος Νικολάου, 5.11.2014
<http://popaganda.gr/anthropi-ke-pontikia-sti-dimotiki-agora-tis-chalkidas/>

Γενική άποψη της Δημοτικής Αγοράς από την Λεωφόρο Βενιζέλου,
πηγή: Θεόδωρος Νικολάου, 5.11.2014
<http://popaganda.gr/anthropi-ke-pontikia-sti-dimotiki-agora-tis-chalkidas/>

2. Ιστορικό πλαίσιο

Η πόλη της Χαλκίδας βρίσκεται στο σημείο όπου το νησί της Εύβοιας έκτασης 3654τ.χλμ. πλησιάζει σε απόσταση δεκάδων μέτρων τη Στερεά Ελλάδα. Η Χαλκίδα πρωτεύουσα της Εύβοιας έχει έκταση 412,4τ.χλμ. και βρίσκεται σε υψόμετρο 13μ. Ο πληθυσμός του δήμου Χαλκιδέων ξεπερνά τους 100.000 μόνιμους κατοίκους και μετά την ανασύσταση του με το πρόγραμμα Καλλικράτης το 2011 συμπεριλαμβάνει τις δημοτικές ενότητες Ληλαντίων, Ανθηδόνας, Αυλίδος και Ν. Αρτάκης.

Το πολεοδομικό σύστημα της έχει στοιχεία της υποδάμιας δόμησης και σημεία πιο ελεύθερα δομημένα. Τα κτίσματα πλέον είναι κυρίως πολυώροφα ενώ σε κάποιες περιοχές παραμένουν μονοκατοικίες και διώροφα.

Η Χαλκίδα αποτέλεσε και αποτελεί κοιτίδα πολιτισμού, γενέτειρα καλλιτεχνών όπως οι Δ. Μυταράς, Γ. Σκαρίμπας, Ν. Σκαλκώτας, Ο. Μακρής. Φιλοξενεί πλήθος φορέων όπως εργαστήρια τέχνης, Φιλαρμονική ορχήστρα, Ωδείο και σύλλογο παραδοσιακών χωρών.

Στο δήμο Χαλκιδέων συναντάται ένας μεγάλος αριθμός αξιοθέατων όπως η παλαιά γέφυρα του Ευρίπου με το παλιρροϊκό φαινόμενο, η Υψηλή Γέφυρα, το Κόκκινο Σπίτι, το Σπίτι με τα Αγάλματα, το Κάστρο Καράμπαμπα, το Λαογραφικό Μουσείο, το Ναό της Αγίας Παρασκευής, το Τζαμί Εμίρ Ζαδέ, τις Καμάρες και την Σειρήνα. Τα κτίσματα αυτά έχουν διατηρηθεί στο πέρασμα των χρόνων και αποτελούν τα σημερινά ιστορικά μνημεία της πόλης.

Γενικότερα, παρότι η πόλη της Χαλκίδας έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικός τόπος (ΦΕΚ1003Β/1971)¹ δεν έχει γίνει η ιδανική διαχείριση. Στην περιοχή υπήρχαν μνημεία τα οποία δεν σώζονται μέχρι σήμερα όπως το Μπαϊρακλί Τζαμί στην πλατεία Αγοράς και τα οχυρωματικά έργα της πόλης.

Συγκεκριμένα η περιοχή του κάστρου, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους δόθηκε το 1204 στον Φλαμανδό Ζακ ντ' Αβέν (Jacques d' Avesnes), ο οποίος έκτισε το κάστρο της Χαλκίδας. Το ενετικό κάστρο το 1204 είχε σχήμα πενταγώνου με 11 φρούρια. Συνολικά εντός των τειχών υπήρχαν 1900 κατοικίες και 80 βιοτεχνίες. Από περιγραφές του 1670, φαίνεται να αποτελούνταν από στενά πετρόκτιστα σπίτια επικαλυμμένα με κεραμίδια και καμάρες στις πόρτες. Επιπλέον, υπήρχαν τζαμιά, τούρκικοι και εβραϊκοί μαχαλάδες καθώς και εκκλησίες. Στη γέφυρα του Ευρίπου βρισκόνταν οι δίδυμοι ενετικοί πύργοι².

Επί δημαρχείας Ηρακλή Γαζέπη το 1885 ξεκινούν οι διαδικασίες κατεδάφισης τους για λόγους διευκόλυνσης των συγκοινωνιών και για να διευρυνθεί το στενό του Ευρίπου. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε το 1891. Στη θέση αυτή σήμερα βρίσκεται το παραλιακό μέτωπο της Χαλκίδας, ενώ από τα οχυρωματικά έργα δεν σώζεται τίποτα.

Το τζαμί στην πλατεία Αγοράς σε φωτογραφία των αρχών του 20ου αιώνα γκρεμίστηκε μαζί με τα υπόλοιπα 10 από το σύνολο των 11 Οθωμανικών τεμένων στην περιοχή της Χαλκίδας
πηγή: http://www.eviportal.gr/euboea_content.asp?ID=29464

Γενική άποψη της Χαλκίδας περί τα 1870-80, λίγο πριν γκρεμισθούν τα τείχη
πηγή: <http://www.mixanitouxronou.gr/to-thriliko-venetianiko-kastro-tis-chalkidas-to-poliorkisan-sklira-i-tourki-alla-gkremistike-apo-tous-ellines-pros-270-drch-to-kiviko-me-ta-baza-kataskevastike-to-kripidoma-stin-prokimea/>

Χάρτης ιστορικών μνημείων

Υπόμνημα

1. Δίδυμοι ενετικοί πύργοι
2. Τείχη
3. Τζαμί Εμίρ Ζαδέ
4. Ναός Αγίας Παρασκευής
5. Δημοτική Αγορά
6. Σειρήνα

1. «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ», Μάιος 2015, σελ. 3

2. ΔΗΜΗΤΟΥΛΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, «Ποθητός Καμάρας, 1861-1935», Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Μάιος 2009, σελ. 27

3. Θεωρητικό πλαίσιο διατήρησης και αποκατάσταση

ι. Συνοπτική έκθεση συμπερασμάτων ερευνητικής εργασίας

Η έννοια της διατήρησης είναι συνυφασμένη με το πολιτιστικό υπόβαθρο των κοινωνιών και διαμορφώνεται ανάλογα με αυτό. Αποτελεί ουσιαστικά, διάλογο ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν και συνδέεται με τη διαχείριση της συλλογικής και ατομικής μνήμης. Σκοπός της διατήρησης είναι να αφομοιώνει τις αλλαγές, χωρίς να είναι μία τεχνική που παγώνει την εικόνα ενός κτιρίου ή μιας περιοχής σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή στο παρελθόν. Κάθε κοινότητα οφείλει να μην απορροφά παθητικά τις περιβαλλοντικές επιρροές, αλλά να μετατρέπει το ιστορικό κτιριακό απόθεμα, σύμφωνα με τις δικές της ανάγκες και πολιτιστικές αξίες. Παράλληλα, είναι σκόπιμη η διατήρηση της ταυτότητας του αρχιτεκτονικού συνόλου, καθώς και των επιμέρους στοιχείων που το συνθέτουν, όπως οι δρόμοι και οι χώροι πρασίνου. Η επιτυχία των επεμβάσεων έγκειται στη σύνδεση με το σύγχρονο τρόπο ζωής, στην ένταξη κατάλληλων χρήσεων και τέλος, στην οριοθέτηση της περιοχής προς διατήρηση.

Τα τελευταία χρόνια έχει οριστεί ένα νέο εννοιολογικό πλαίσιο, καθώς ο προβληματισμός έχει μετατοπιστεί από έναν ιστορικό- αισθητικό σε ένα πολιτιστικό- ανθρωπολογικό άξονα. Η διατήρηση πέρα από τις λειτουργίες και το νόημα που είχε στο παρελθόν, οφείλει να συμπεριλάβει ορισμένα μηνύματα και συμβολισμούς, τα οποία δύναται να μεταδώσει στις επόμενες γενιές. Σήμερα, η πολιτιστική κληρονομιά γίνεται αντιληπτή ως μία ρέουσα διαδικασία με πολιτικό και κοινωνικό αντίκτυπο και όχι ως ένα στατικό σύνολο αντικειμένων με δεδομένη σημασία. Η αρχιτεκτονική κληρονομιά αποτελεί, πλέον, χαρακτηριστικό του πολιτισμού και δια μέσω αυτής διαμορφώνονται, παράγονται και αναπαράγονται συνεχώς ταυτότητες, εξουσίες και η κοινωνία εν γένει. Πρόσφατα, προέκυψε ένα ακόμη στοιχείο, η πολιτιστική βιωσιμότητα. Το οικιστικό απόθεμα, δηλαδή, δεν είναι ανεξάντλητο, επομένως, θα πρέπει να διαχειρίζεται με σύνεση και να διατηρεί την αναστρεψιμότητα, εννοώντας την ιδιότητα της μελλοντικής επαναξιολόγησης, μετατροπής και αξιοποίησής του από τις επόμενες γενιές. Σε αυτή την κατεύθυνση αναπτύσσεται η έννοια των βιοκλιματικών εφαρμογών στις επαναχρήσεις παλαιότερων αλλά και νεότερων κτισμάτων. Άλλωστε, η επανάχρηση εμπεριέχει τρόπους εφαρμογής της βιοκλιματικής πρακτικής, όπως αναλύθηκε παραπάνω.

Μία από τις κυρίαρχες θεωρίες που υποστηρίζονται μέχρι σήμερα, είναι αυτή της αποκατάστασης των ιστορικών κτιρίων με την παράλληλη επαναφορά ή μίμηση μορφών του παρελθόντος. Η προσέγγιση αυτή συχνά περιλαμβάνει την εν μέρει ή ολική καθαίρεση τμημάτων του αρχικού κτίσματος και ανακατασκευή τους με όμοια μορφή. Ως αποτέλεσμα, συχνά χάνεται η αυθεντικότητα του έργου. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή στηρίζεται σε αξιοσημείωτους παράγοντες, όπως η ιστορική- συμβολική σημασία του κτίσματος, η ενεργή χρήση του, η εκπαιδευτική του σημασία ως διδακτικό εργαλείο και τέλος η τουριστική προβολή και προώθηση του. Παρόλα αυτά, με την αυστηρή ιστορική αποκατάσταση δυσχεραίνεται η επίτευξη αυθεντικότητας, υπάρχει η πιθανότητα διαστρέβλωσης της ερμηνείας του χώρου και διατάραξης του περιβαλλοντικού τοπίου. Συνεπώς, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η αποκατάσταση με την έννοια της μίμησης της αρχικής φάσης του μνημείου είναι θεμιτή σε περίπτωση μεγάλης ιστορικής σημασίας, εφόσον αποτελεί αρχαιολογικό εύρημα. Συμβάλλει στη διατήρηση της αυθεντικής ατμόσφαιρας που απέπνεε το κτίριο, σε κάποια ιστορική φάση. Όμως, θα μπορούσε να αποφεύγεται για τα κτίρια ιστορικής σημασίας που δεν εντάσσονται στους αρχαιολογικούς χώρους, καθότι έτσι παρεμποδίζεται η δυνατότητα εξέλιξης και επανάχρησης του κτίσματος για την εναρμόνιση του με τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας.

Στον αντίποδα, εμφανίζεται η τάση της διατήρησης με την παράλληλη προσθήκη νέων δομών με εμφανή σύγχρονη μορφή και υλικά. Αναγνωρίζεται τα τελευταία χρόνια, ότι η επίτευξη αυθεντικότητας αποκαθιστώντας ένα ιστορικό κτίσμα είναι δύσκολα προσεγγίσιμη και επομένως, γίνεται προσπάθεια εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης από το αρχικό έργο. Η τεχνολογική εξέλιξη επιτρέπει την δημιουργία ιδιόμορφων και επιβλητικών κατασκευών που μερικές φορές επισκιάζουν το παλιό κτίριο, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ανάγκες που δημιουργεί η νέα χρήση. Παράλληλα, είναι πιθανό τα νέα υλικά με τα οποία κατασκευάζονται οι προσθήκες να μην εναρμονίζονται τόσο με το υφιστάμενο κτίριο όσο και με τον περιβάλλοντα χώρο. Σημαντικό είναι επίσης, το αρχιτεκτονικό ύφος της προσθήκης να διαχωρίζεται από το παλιό, αλλά και να συνδιαλέγεται με αυτό.

ii. Προϋποθέσεις διατήρησης της Δημοτικής Αγοράς

Η Δημοτική Αγορά της Χαλκίδας είναι κυρίαρχο κομμάτι της πόλης. Βρίσκεται στο κεντρικό μέρος της Χαλκίδας και περικλείεται από τους δρόμους Βενιζέλου, Νεοφύτου, Αρεθούσης και Κριεζώτου δύο από τους οποίους είναι κεντρικοί δρόμοι της πόλης. Το κτριακό σύνολο έχει εμβαδό 4.760τ.μ. κύριων και βοηθητικών χώρων, όπου 3.200τ.μ. είναι κύριοι χώροι, 550τ.μ. είναι πατάρια και 1.000τ.μ. είναι υπόγειοι χώροι. Σε αυτό το σύνολο είχαν εγκατασταθεί 70 καταστήματα.

Η Αγορά είναι σημαντικό να προστατευτεί και να διατηρηθεί ως ένα από τα σημαντικά ιστορικά μνημεία της πόλης. Πολεοδομικά βρίσκεται στο κέντρο της νεότερης πόλης και αποτελεί βασικό στοιχείο της κοινωνικοπολιτικής ζωής της Χαλκίδας των τελευταίων 130 περίπου ετών. Ταυτόχρονα, έχει αρχιτεκτονική αξία ως συγκρότημα με σύζευξη δύο ρυθμών διαφορετικών εποχών. Το 1885 κατασκευάστηκε το πρώτο τμήμα της αγοράς σε μορφή Π απλού νεοκλασικού ρυθμού και το 1928 ξεκίνησε η προσθήκη του επόμενου τμήματος Bauhaus ρυθμού. Η δεύτερη φάση της κατασκευής της Δημοτικής Αγοράς ήταν αποτέλεσμα αρχιτεκτονικού διαγωνισμού που κέρδισε ο Σόλων Κυδωνιάτης¹. Παρά τις υφιστάμενες φθορές και παραμορφώσεις, το συγκρότημα διατηρεί ευκρινώς τις μορφολογικές και τυπολογικές ιδιαιτερότητες των δύο φάσεων της κατασκευής του. Πέρα από την αρχιτεκτονική σημασία έχει πολύ μεγάλη λειτουργική αξία ως δημοτική λαϊκή αγορά της πόλης και μαζί με την παρακείμενη πλατεία, η επαναλειτουργία της θα εξασφαλίσει μια απαραίτητη κοινωνική και εμπορική λειτουργία στο κέντρο. Ταυτόχρονα, με αυτόν τον τρόπο θα λειτουργήσει και ως πόλος έλξης για την ενδυνάμωση της εμπορικής κίνησης όλων των καταστημάτων του κέντρου, όπως γινόταν και στο παρελθόν πριν της παρακμή της. Η υπάρχουσα δόμηση του συγκροτήματος με ανθρώπινη κλίμακα, σε συνδυασμό με την πλατεία εξασφαλίζει την ισορροπία μεταξύ κτισμένου και ελεύθερου χώρου. Τέλος, έχει διδακτική αξία για τις νεότερες γενιές τόσο ως καθαυτό κτιριακό σύνολο και πολεοδομικό τεκμήριο αλλά και ως ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα κτίρια τη νεότερης ιστορίας της πόλης μετά την σχεδόν ολική καταστροφή του ιστορικού αποθέματος της Χαλκίδας.

^[1] Ο Σόλων Κυδωνιάτης γεννήθηκε το 1906. Κύριο αντικείμενο του έργου του ήταν η προστασία του περιβάλλοντος των αστικών κέντρων, η διάσωση ελληνικών ιστορικών χώρων καθώς και η αποκατάσταση ιστορικών παραδοσιακών κτιρίων, ενώ υπήρξε ο πρώτος που συνέλαβε την ιδέα της Ενοποίησης των Αρχαιολογικών Χώρων της Αθήνας. Έχει βάλει την σφραγίδα του σε πολλά από τα κτίρια και τις εκκλησίες της Αθήνας, όπως η Αγία Σοφία Ψυχικού, η Παναγία Παντάνασσα Ραφήνας και η Αγία Ειρήνη στο Πασαλιμάνι. Επίσης, το εργοστάσιο της Βιοσώλ, Πειραιώς 254, όπου σήμερα στεγάζεται το ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού και η αγορά της Χαλκίδας αποτελούν δικά του έργα. Αναστήλωσε την οικία Κλεάνθη στην Πλάκα και το σπίτι του Κολοκοτρώνη στο Λυκοβίτσι

4. Τοπολογική και λειτουργική σημασία της Αγοράς σε συνάρτηση με τον αστικό ιστό

Το συγκρότημα της Δημοτικής αγοράς της Χαλκίδας αποτελεί ένα από τα λίγα εναπομείναντα ιστορικά μνημεία της πόλης. Ορίζεται από τις οδούς Κριεζώτου, Αρεθούσης, Ελευθερίου Βενιζέλου και Νεοφύτου και καταλαμβάνει συνολική έκταση 6.550 τ.μ. Είναι χωροθετημένη στον εμπορικό πυρήνα της Χαλκίδας και σε μικρή απόσταση από το παραλιακό μέτωπο. Η πρώτη φάση ανέγερσης χρονολογείται κατά το 1885, με πρωτοβουλία του τότε δήμαρχου Ηρακλή Γαζέπη. Την περίοδο αυτή ξεκίνησε η κατεδάφιση της οχύρωσης της πόλης. Τα τείχη διέρχονταν από το σημείο που βρίσκεται η σημερινή οδός Βενιζέλου. Επομένως η θέση αυτή όρισε την αγορά ως τόπο σύνδεσης του αστικού πληθυσμού της συνοικίας του Κάστρου με τον αγροτικό πληθυσμό¹ εκτός των τειχών. Η Δημοτική Αγορά της Χαλκίδας αποτέλεσε τοπόσημο για την πόλη. Πέρα από την εμπορική λειτουργία φιλοξένησε κατά καιρούς διάφορες πολιτιστικές λειτουργίες όπως τη Φιλαρμονική του Δήμου, την Α' Πανευβοϊκή Έκθεση το 1937², ενώ κατά την περίοδο της κατοχής πραγματοποιούνταν συσσίτιο από τους τοπικούς εμπόρους³. Επιπλέον, στην κεντρική κλίμακά της συχνά εκφωνούνταν πολιτικοί λόγοι.

ι. Α' φάση 1885

Η Αγορά στη σημερινή μορφή της έχει διαμορφωθεί σε δύο οικοδομικές φάσεις. Τα κτίσματα της πρώτης οικοδομικής φάσης ήταν διατεταγμένα μετωπικά προς τις οδούς Κριεζώτου, Αρεθούσης και Βενιζέλου, σχηματίζοντας περιμετρική κάτοψη. Η είσοδος στο συγκρότημα γινόταν από την οδό Νεοφύτου μέσω μαρμάρινης σκάλας. Η διάταξη σε σχήμα Π ευνοούσε τις λειτουργίες μόνιμου και προσωρινού εμπορίου στον αύλειο χώρο της Αγοράς. Ωστόσο με το πέρασμα του χρόνου, η πύκνωση του αστικού ιστού και η ανάπτυξη εμπορικών χρήσεων στη γύρω περιοχή, οδήγησαν στη σταδιακή διάτρηση του συγκροτήματος. Τα καταστήματα άρχισαν να λειτουργούν παράλληλα προς την εξωτερική περίμετρο. Στη συνέχεια έγινε προσθήκη μεταλλικών στεγάστρων στον εσωτερικό χώρο της Αγοράς, εντείνοντας το διαχωρισμό των λειτουργιών της σε αυτές που πραγματοποιούνταν στον αύλειο χώρο και σε περιμετρικές λειτουργίες σε σύνδεση με τα γύρω εμπορικά καταστήματα.

Τα κτίσματα αυτής της φάσης θεωρούνται δείγματα της αρχιτεκτονικής του πρώιμου κλασικισμού. Η κατασκευή τους έγινε με φέρουσα αργολιθοδομή και κεραμοσκεπείς δίριχτες στέγες που στηρίζονταν σε ξύλινα ζευκτά. Η εξωτερική επιφάνεια των τοίχων έφερε επίχρισμα και οριζόντιο γείσο με απλό κυμάτιο. Στις μικρές όψεις των κτιρίων δημιουργούνταν αετώματα. Η μορφολογία τους είναι απλή και λειτουργική. Ακολουθεί τη λογική της παράλληλης διάταξης των χώρων των καταστημάτων, σε έναν επαναλαμβανόμενο κνάβο. Το κάθε κατάστημα εμβαδού 30 τετραγωνικών μέτρων σηματοδοτείται από ξεχωριστή είσοδο και εκατέρωθεν ανοίγματα. Τα ανοίγματα φέρουν τα μορφολογικά χαρακτηριστικά της εποχής, αψιδωτά πρέκια, κορνίζες και ταμπλαδωτά κουφώματα με σκούρο χρώμα. Αργότερα στην εσωτερική πλευρά των κτισμάτων τοποθετήθηκαν μεταλλικά στέγαστρα, τα οποία στηρίζονταν στη λιθοδομή και σε υποστυλώματα. Την ύπαρξη των στεγάστρων μαρτυρούν οπές στη λιθοδομή κάτω από το γείσο, καθώς και βάθρα στήριξης των υποστυλωμάτων στα κράσπεδα.

1. «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΙΤΝΙΑΖΟΥΣΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ», Μάιος 2015, σελ. 3

2. Στο ίδιο, σελ. 9

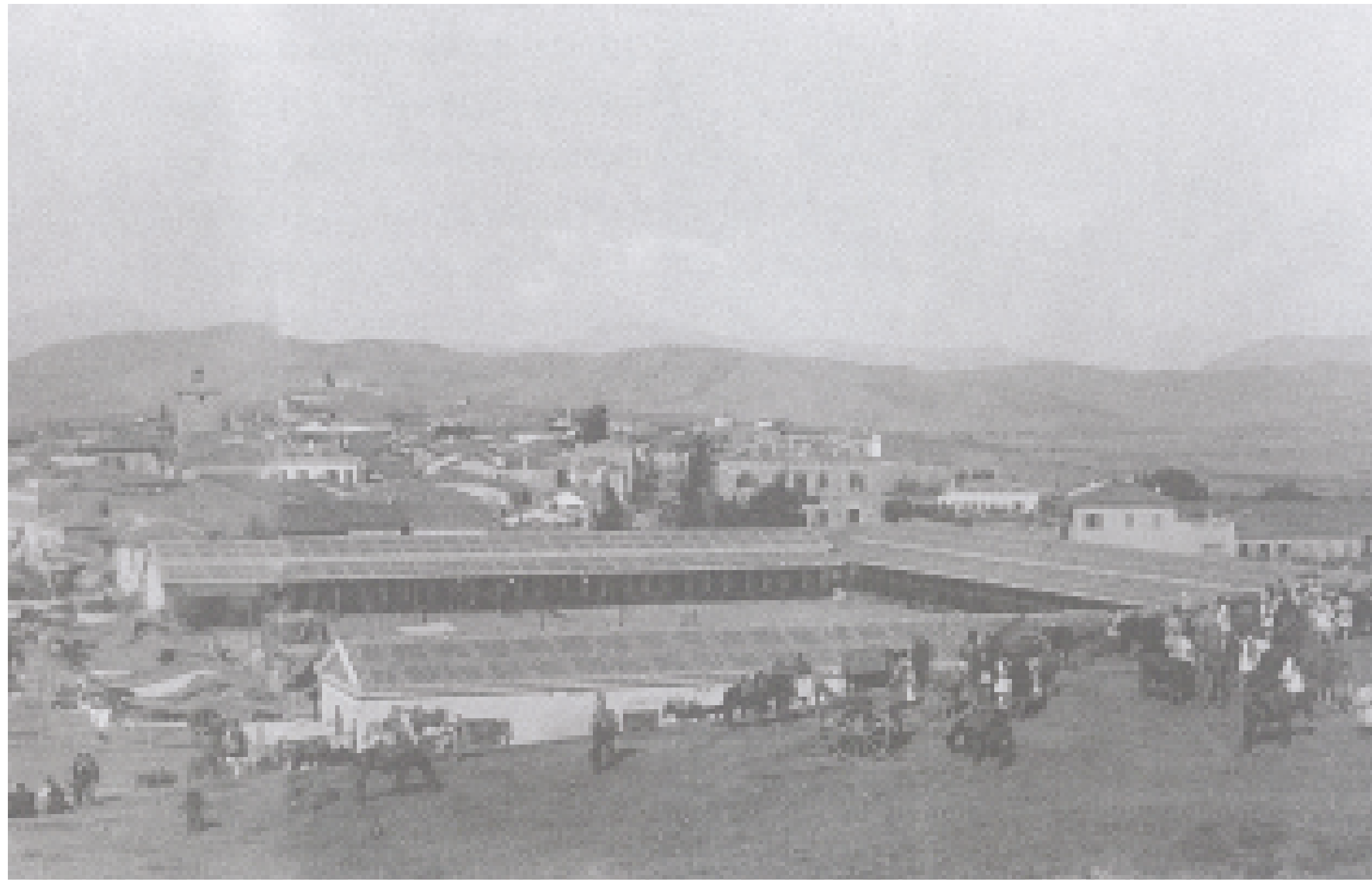
3. «ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΧΑΛΚΙΔΑΣ», ΟΠΠΟΔΕΔΑΧ, Ιούνιος 2015, σελ.2

Λεπτομέρεια οπών στη λιθοδομή των περιμετρικών κτιρίων
πηγή: προσωπικό αρχείο

Βάθρο στήριξης υποστυλώματος των μεταλλικών στεγάστρων
πηγή: προσωπικό αρχείο

Η Δημοτική Αγορά της Χαλκίδας, 1885-1887, πηγή: Κωνσταντίνος Δημητούλης, «ΠΟΘΗΤΟΣ ΚΑΜΑΡΑΣ 1861-1935», Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Μάιος 2009

ii. Β' φάση

Το 1929-1934 επί δημαρχίας Ν. Βασιλείου ανατέθηκε στον αρχιτέκτονα Σόλωνα Κυδωνιάτη η προσθήκη τμήματος στην τότε υπάρχουσα αγορά. Η συμπλήρωση του τμήματος εκείνου σε σχήμα Π έγινε με την οικοδόμηση ενός διώροφου κτιρίου με συμμετρική γεωμετρία. Όρισε την είσοδο στην αγορά με μαρμάρινες σκάλες που οδηγούσαν σε τρεις εισόδους της αγοράς. Στο σχεδιασμό του κτιρίου συμπεριλαμβάνονταν κιγκλιδώματα από σίδηρο, τα οποία είχαν τοποθετηθεί στις εισόδους των καταστημάτων.

Πιο αναλυτικά, η νέα πτέρυγα δομήθηκε επί της οδού Νεόφυτου σε επαφή με τα κτίρια της Α' οικοδομικής φάσης. Περιλάμβανε κεντρικό διώροφο τμήμα με στοά προς τον κεντρικό αύλειο χώρο της Αγοράς μέσω μαρμάρινης κλίμακας. Για την κατασκευή της έγινε επανάχρηση του αρχικού υλικού της μαρμάρινης κλίμακας της Α' οικοδομικής φάσης. Δημιουργήθηκαν συμμετρικοί όγκοι ως προς τον κεντρικό άξονα με ισόγεια τμήματα εκατέρωθεν της κεντρικής στοάς. Διαμορφώθηκαν καταστήματα με κύριο χώρο 28τ.μ. Τα περισσότερα από τα καταστήματα αυτά είχαν υπόγειο, ισόγειο και πατάρι. Το νοτιοδυτικό άκρο της αγοράς επίσης συμπληρώθηκε με έναν μικρό διώροφο κτιριακό όγκο στη συμβολή των οδών Ελευθερίου Βενιζέλου και Αρεθούσης.

Για την κατασκευή των νέων πτερυγών απαιτήθηκε η καθαίρεση τμημάτων του αρχικού πυρήνα, της νεοκλασικής δηλαδή Αγοράς (καταστήματα στη γωνία Ελευθερίου Βενιζέλου και Νεοφύτου καθώς και στη γωνία Κριεζώτου και Νεοφύτου) προκειμένου το νέο κτίριο να καλύψει όλο το μέτωπο της οδού Νεόφυτου. Αντίστοιχα έγινε και με τον μικρό διώροφο κτιριακό όγκο που προαναφέρθηκε στη συμβολή των οδών Ελευθερίου Βενιζέλου και Αρεθούσης καθώς αλλά και με ένα τμήμα της πτέρυγας Κριεζώτου, για την διευκόλυνση εισόδου των οχημάτων.

Στην τελική της μορφή η αγορά διαμόρφωσε ένα περικλειστο συγκρότημα, έναν εμπορικό πυρήνα που συνεργαζόταν αρμονικά με τις εμπορικές δράσεις που λάμβαναν χώρα στην πλατεία της Αγοράς η οποία έφερε νεοκλασικό σχεδιασμό με αντίστοιχες φυτεύσεις⁴. Στη νέα πτέρυγα ορίστηκε κεντρική είσοδος επί της οδού Νεόφυτου με τη μνημειακή κλίμακα. Δευτερεύουσα πρόσβαση υπήρχε μέσω αδόμητων τμημάτων από όλες τις πλευρές της Αγοράς. Λειτουργικά ακολούθησε το πρότυπο των αντίστοιχων εμπορικών συγκροτημάτων των δημοτικών αγορών της χώρας. Στο εγκεκριμένο σχέδιο της πόλης της Χαλκίδας του 1932 εκτός από τις πτέρυγες της Α' φάσης κάτωφης Π συμπεριλαμβάνεται το νεόκτιστο τμήμα του μοντέρνου κινήματος⁴⁵. Η Αγορά στην τελική της μορφή ξεκίνησε την λειτουργία της με τις πρώτες ενοικιάσεις καταστημάτων το 1933.

Απόψεις της Αγοράς της Χαλκίδας το 2007, πηγή: Ν. Κούκουζας

Άποψη του αύλειου χώρου της Αγοράς το 2005, πηγή: Ν. Σαρηγιάννης, «ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ», Αθήνα, Αύγ. 2005: http://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/sarrigrannis.agora.xalkida.2014.02.pdf

4. «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΙΤΝΙΑΖΟΥΣΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ», Μάιος 2015, σελ. 9

iii. Ανάλυση λειτουργιών

Οι χρήσεις του συγκροτήματος ήταν κατεξοχήν εμπορικές. Από καταγραφή που έγινε από τη Φ. Μπέλλιου⁵ στα πλαίσια μεταπτυχιακής εργασίας φαίνεται κατά τη δεκαετία του 1950 στα κτίρια της Α΄φάσης να συγκεντρώνονταν καταστήματα γενικού εμπορίου με ορισμένους χώρους εστίασης. Στο διώροφο κτίσμα στη συμβολή των οδών Βενιζέλου και Αρεθούσης φιλοξενούνταν δημοτικές υπηρεσίες. Στο χώρο μπροστά από την εσωτερική πρόσοψη των καταστημάτων της οδού Αρεθούσης διαμορφωνόταν ιχθυαγορά. Ενώ στο χώρο μπροστά από την εσωτερική πρόσοψη της πτέρυγας στην οδό Κριεζώτου γινόταν η εβδομαδιαία λαχαναγορά. Στα κτίσματα της Β΄ φάσης λειτουργούσαν οπωροπωλεία και κρεοπωλεία. Στην πρόσοψη στη συμβολή των οδών Βενιζέλου και Νεοφύτου υπήρχε κατάστημα γενικού εμπορίου. Εκατέρωθεν της κεντρικής στοάς λειτουργούσαν δημοτικές υπηρεσίες. Στη συμβολή των οδών Νεοφύτου και Κριεζώτου λειτουργούσε παραδοσιακό καφενείο.

Το 2007 με βάση την παραπάνω εργασία παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των καταστημάτων έχουν κλείσει. Στα πέτρινα κτίσματα της οδού Αρεθούσης λειτουργούσαν καταστήματα με υλικά κατασκευών και αποθήκες και ένα κηροπλαστείο. Στην εσωτερική πρόσοψη συνεχιζόταν η λειτουργία της ιχθυαγοράς. Στα κτίρια της οδού Κριεζώτου λειτουργούσε ένα κατάστημα γενικού εμπορίου, ένα κηροπλαστείο και ένας χώρος εστίασης. Στην εσωτερική πρόσοψη συνεχιζόταν η λειτουργία της λαχαναγοράς. Στο κτίριο της οδού Βενιζέλου λειτουργεί ένας χώρος εστίασης, κατάστημα γενικού εμπορίου και αποθήκη, ενώ τα υπόλοιπα καταστήματα παραμένουν κλειστά. Στις δύο κεντρικές πτέρυγες της Β΄ φάσης τα περισσότερα καταστήματα είναι κλειστά. Λειτουργούν μόνο τέσσερα κρεοπωλεία, ένα κατάστημα γενικού εμπορίου και δύο αποθήκες. Στην πρόσοψη της Αγοράς λειτουργούν δύο οπωροπωλεία, ένας χώρος εστίασης και ένα κατάστημα γενικού εμπορίου. Συνεχίζεται η λειτουργία του παραδοσιακού καφενείου, ενώ τα υπόλοιπα καταστήματα είναι κλειστά.

Με το πέρασμα του χρόνου η Δημοτική Αγορά φιλοξένησε ποικίλες χρήσεις αποτελώντας κομβικό σημείο για την διεξαγωγή όχι μόνο του εμπορίου αλλά και της κοινωνικής ζωής της πόλης γενικότερα, αποτελώντας σημείο συνάντησης των πολιτών της.

5. ΜΠΕΛΛΙΟΥ, ΦΩΤΕΙΝΗ, «ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ για το μεταπτυχιακό πρόγραμμα "Αποκατάσταση μνημείων και συνόλων" του πανεπιστημίου της Λουβαίν του Βελγίου.» , Σεπτ. 2007

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΧΡΗΣΕΩΝ 1950 ΙΣΟΓΕΙΟ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- λιθοδομή
- οπτολινθοδομή
- οπλισμένο σκυρόδεμα(όπου έχει πιστοποιηθεί)
- οπωροπωλεία
- ιχθυοπωλεία
- κρεοπωλεία
- δημοτικές υπηρεσίες
- εστίαση
- γενικό εμπόριο

Διάγραμμα χρήσεων 1930 με βάση τη μελέτη της Φ. Μπέλλιου

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΧΡΗΣΕΩΝ 2007 ΙΣΟΓΕΙΟ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- λιθοδομή
- οπτολινθοδομή
- οπλισμένο σκυρόδεμα(όπου έχει πιστοποιηθεί)
- οπωροπωλεία
- ιχθυοπωλεία
- κρεοπωλεία
- υλικά κατασκευών
- εστίαση
- γενικό εμπόριο
- κηροπλαστεία
- αποθήκες

Διάγραμμα χρήσεων 2007 με βάση τη μελέτη της Φ. Μπέλλιου

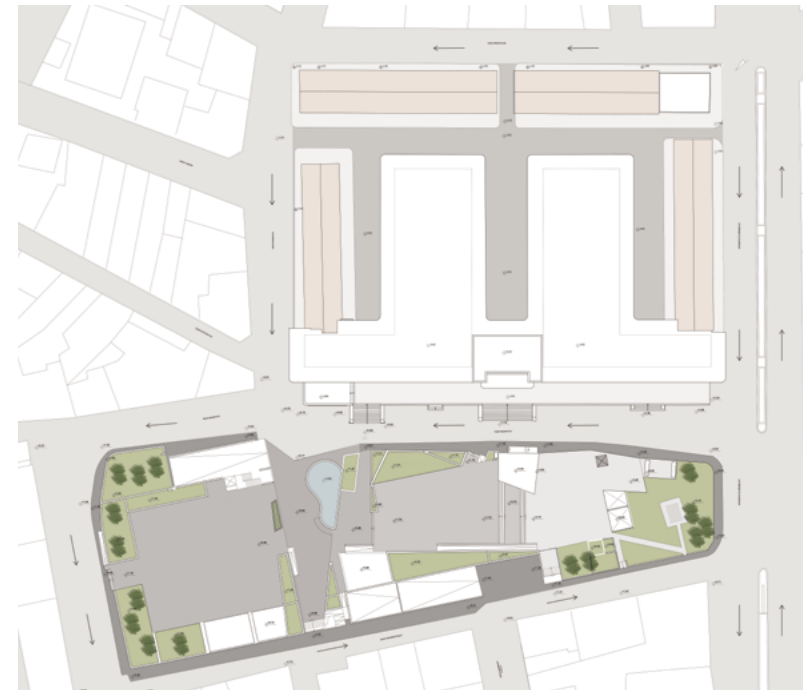
5. Αποτύπωση

ι. Σημερινή κατάσταση

Το 1970 ξεκίνησε η σταδιακή εγκατάλειψη της Δημοτικής Αγοράς, ενώ τη δεκαετία του 1990 ενοικιάζονταν ελάχιστα καταστήματα και υπήρχε γενικότερη υποβάθμιση του συγκροτήματος. Από το 2000 και έπειτα εκφράστηκαν από τις δημοτικές αρχές σκέψεις για την κατεδάφισή της και την αντικατάστασή της με πολυκατάστημα. Την ίδια περίοδο συγκροτήθηκε μια ομάδα υποστήριξης της διατήρησης της Αγοράς με πρωτοβουλία πολιτών (Ομάδα Πρωτοβουλίας Πολιτών Για τη Διάσωση Και Επαναλειτουργία Της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας). Μόλις το 2006 η Δημοτική Αγορά κρίθηκε ιστορικό μνημείο¹ από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων με τη συμβολή της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων (ΦΕΚ 604/τ'Β/15.5.2006). Όμως μια δεκαετία αργότερα το συγκρότημα παραμένει εγκαταλελειμμένο και υποβαθμισμένο, καθώς δεν έχουν πραγματοποιηθεί έργα συντήρησης.

Σε άμεση γειτνίαση με τη Δημοτική Αγορά βρίσκεται η σημερινή πλατεία Αγοράς. Έχει έκταση 5.700τ.μ. περίπου και είναι κάθετη επί της οδού Ελευθερίου Βενιζέλου. Στο παρελθόν ονομαζόταν πλατεία Εμπόρων και φιλοξενούσε το εβδομαδιαίο παζάρι της πόλης. Στις αρχές του 2000 κατασκευάστηκε υπόγειος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων για τη λύση του προβλήματος στάθμευσης γύρω από την Αγορά. Ωστόσο, στην επιφάνεια της πλατείας δημιουργήθηκαν επίπεδα από μπετόν σε ύψος μεγαλύτερο από τη στάθμη του δρόμου. Αποτέλεσμα ήταν να χαθεί η χωρική συνέχεια της πλατείας με την Αγορά καθώς και η σύνδεσή της με τον υπόλοιπο αστικό ιστό. Επιπλέον, η πρόσβαση για τους πεζούς κατέστη δύσκολη και συνεπώς η πλατεία δεν αξιοποιείται στο μέγιστο βαθμό. Χαρακτηριστικό ήταν ότι οι κεντρικές κλίμακες της Αγοράς κατέληγαν στο δρόμο.

Το Μάιο του 2016 προκηρύχθηκε αρχιτεκτονικός διαγωνισμός με τίτλο «Αποκατάσταση, ανάδειξη, ανάπτυξη και λειτουργική επανένταξη των επιφανειών της γειτνιάζουσας πλατείας αγοράς» χάρη στις προσπάθειες της ομάδας πολιτών.

Υφιστάμενη διαμόρφωση πλατείας Αγοράς και γύρω δρόμων

Μεταλλικός φανός στην πρόσοψη, πηγή: προσωπικό αρχείο

Πλακόστρωση σε κατάσταση της Α' φάσης, πηγή: Δήμος Χαλκιδέων

Απόψεις της Αγοράς, προσωπικό αρχείο

1. «Η MONUMENTA για τη δημοτική αγορά της Χαλκίδας, ένα μνημείο σε συνεχή κίνδυνο», Μάρτιος 2014: <http://www.monumenta.org/article.php?IssueID=4&perm=1&ArticleID=926&CategoryID=23&lang=gr>

Από στατική άποψη, τα κτίρια της Α' φάσης έχουν φθορές στις στέγες αλλά και στον φέροντα οργανισμό. Παράλληλα, έχουν καταστραφεί αρκετά κουφώματα και ξύλινα στοιχεία από πυρκαγιά¹. Φθορές παρατηρούνται επίσης στα κτίρια της Β' φάσης, στο οπλισμένο σκυρόδεμα των προβόλων και στον φέροντα οργανισμό. Επιπλέον, με το πέρασμα των χρόνων, ολόκληρο το συγκρότημα έχει υποστεί αλλοιώσεις λόγω προσθηκών, αλλαγής των κουφωμάτων, διάφορων επιγραφών και βαφών.

Τα σχέδια της αποτύπωσης που παρατίθενται έχουν γίνει με βάση την αποτύπωση της Φ. Μπέλλιου το 2007, στα πλαίσια της Μεταπτυχιακής της εργασίας. Τον Μάιο του 2016 πραγματοποιήσαμε επιτόπια καταγραφή του συγκροτήματος και παρατηρήσαμε διαφοροποιήσεις από την προϋπάρχουσα αποτύπωση. Επομένως, στα σχέδια που παρατίθενται έχουν προστεθεί οι μετέπειτα φθορές και αλλαγές μέχρι σήμερα.

Πιο αναλυτικά, έχουν γκρεμιστεί οι εσωτερικές κλίμακες των κτιρίων της Β' φάσης που οδηγούν στα πατάρια, όπως και κάποιες από τις κλίμακες προς τα υπόγεια. Επίσης, οι εσωτερικές προσθήκες και διαμορφώσεις των καταστημάτων έχουν καταστραφεί, καθώς και τα πλακάκια. Ορισμένα πατάρια έχουν γκρεμιστεί. Τις μεγαλύτερες φθορές έχει υποστεί το δώμα και συγκεκριμένα οι πρόβολοι. Σε πολλά σημεία το μπετόν έχει υποχωρήσει αφήνοντας ακάλυπτο τον οπλισμό. Τα κτίρια της Α' φάσης έχουν υποστεί αλλοιώσεις. Τα περισσότερα ανοίγματα έχουν καλυφθεί από τούβλα. Γενικότερα, με την πάροδο του χρόνου οι αλλοιώσεις που έχει υποστεί το συγκρότημα γίνονται όλο και μεγαλύτερες.

1. ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ, Μ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ, «ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ», Αθήνα, Αύγ. 2005: http://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/sarrigrannis.agora.xalkida.2014.02.pdf

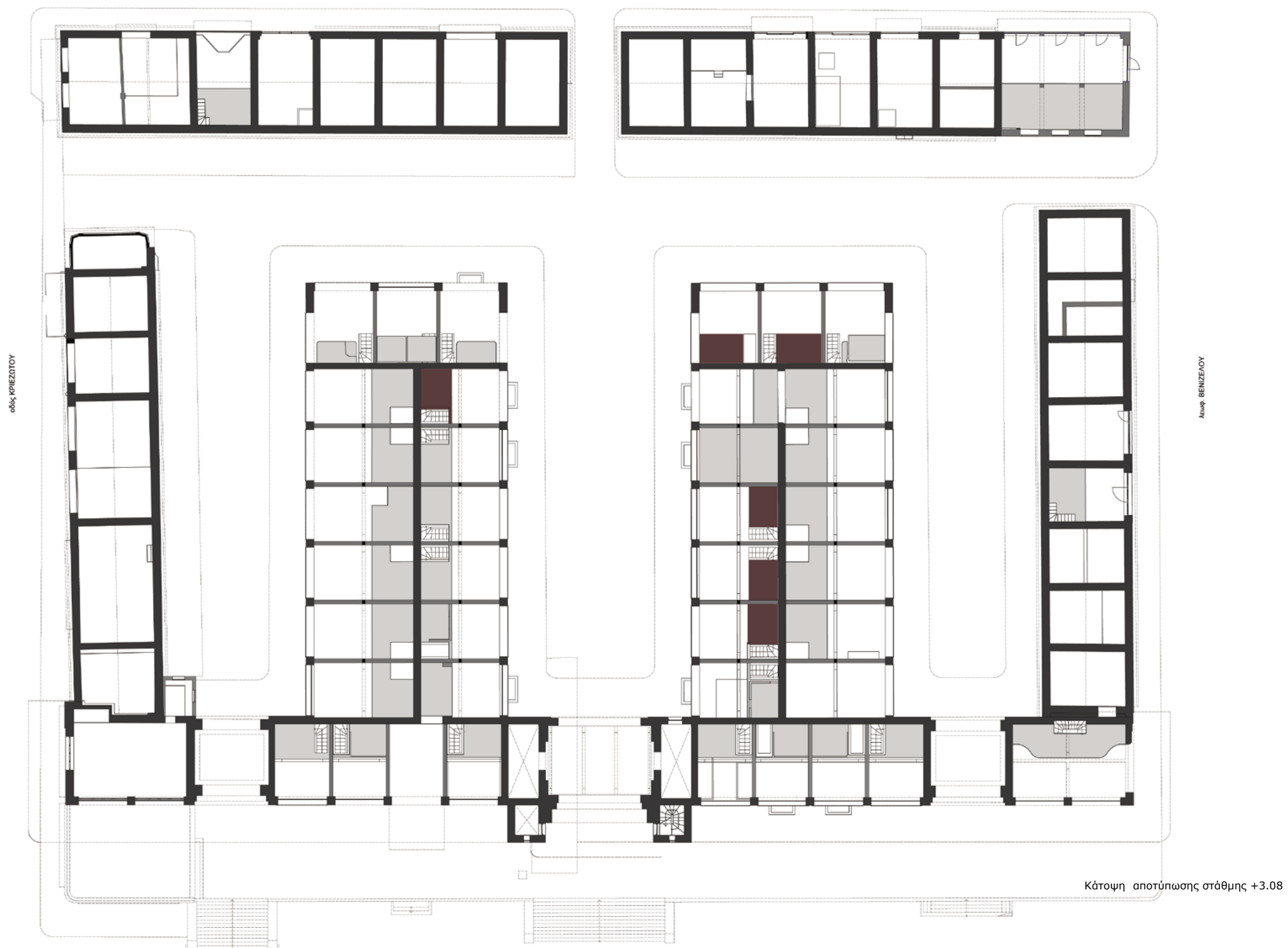
Όψη αποτύπωσης οδός Νεοφύτου

Εγκάρσια τομή αποτύπωσης

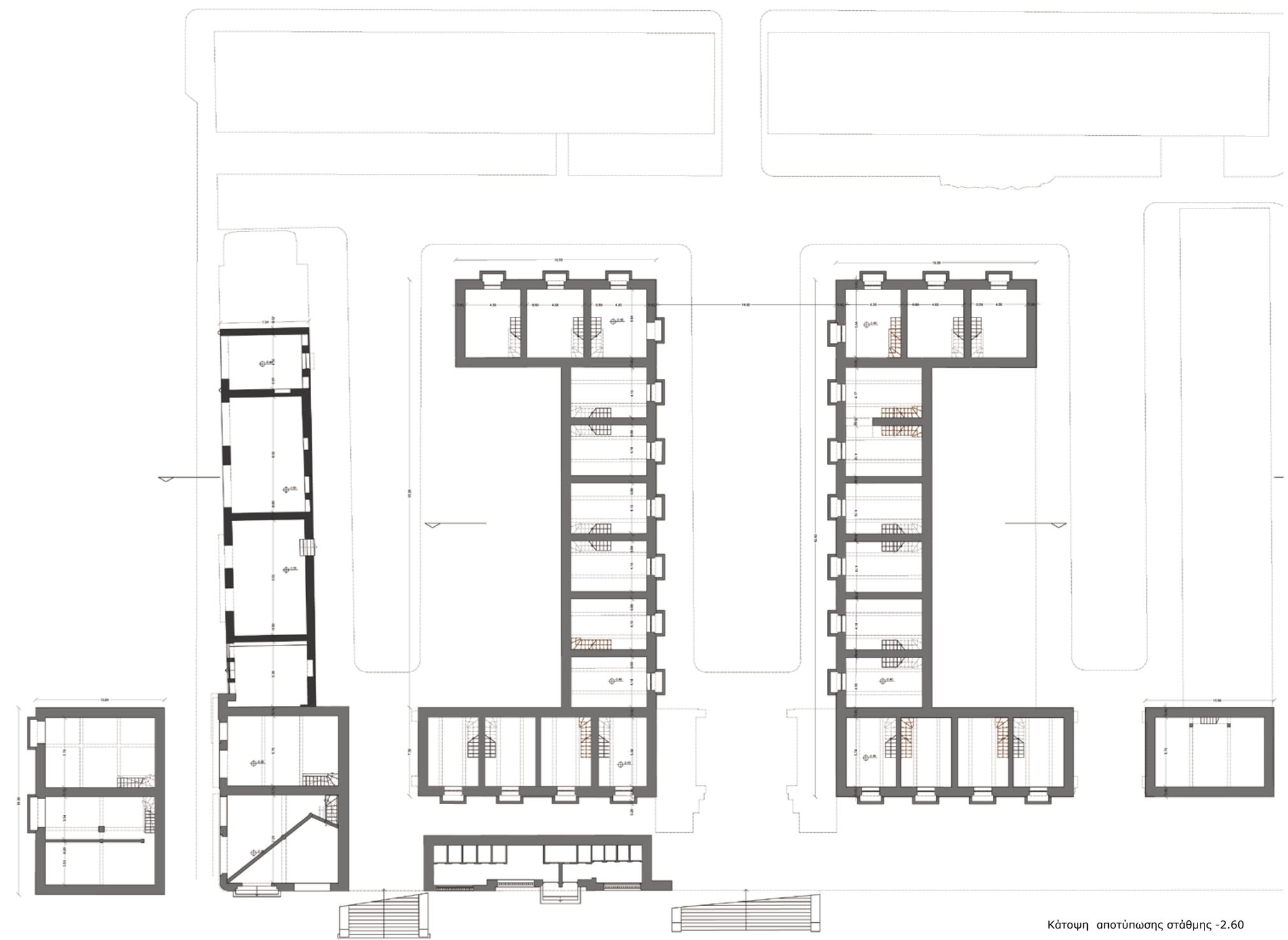
Κάτοψη αποτύπωσης στάθμης +0.34

Κάτοψη αποτύπωσης στάθμης +3.08

οδός ΚΡΗΖΟΥ

Αυτοβ. ΒΕΝΙΖΟΥ

Κάτοψη αποτύπωσης στάθμης -2.60

Όψη αποτύπωσης λεωφόρος Ελ. Βενιζέλου

Όψη αποτύπωσης οδός Αρεθούσης

Όψη αποτύπωσης οδός Κριεζώτου

6. Συνθετική ανάλυση πρότασης

i. Χαράξεις στον περιβάλλοντα χώρο

Στη συγκεκριμένη πρόταση σχεδιασμού η πλατεία Αγοράς θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι του συγκροτήματος και επομένως σχεδιάζεται σε συνάρτηση με αυτό. Αρχικά, η οδός Νεοφύτου μεταξύ των οδών Βενιζέλου και Κριεζώτου πεζοδρομείται. Η κίνηση των οχημάτων εκτρέπεται στην οδό Αρεθούσης. Η αλλαγή αυτή δίνει έμφαση στην ενοποίηση της Αγοράς με την πλατεία μέσω των κεντρικών υφιστάμενων κλιμάκων. Στην προηγούμενη φάση οι κλίμακες κατέληγαν στο δρόμο.

Όσον αφορά στο σχεδιασμό της πλατείας δίνεται έμφαση στη δημιουργία ανοιχτού χώρου μεγάλης έκτασης χωρίς ιδιαίτερες επεμβάσεις. Έτσι, το κέντρο βάρους μετατίθεται στην Αγορά όπου συγκεντρώνονται οι χρήσεις και η πλατεία αποτελεί χώρο εκτόνωσης. Πρόθεση είναι ο χώρος αυτός να φιλοξενεί συγκεντρώσεις, ομιλίες, συναυλίες και λοιπές εκδηλώσεις. Ο υπάρχων υπόγειος χώρος στάθμευσης διατηρείται όπως και τα σημεία εισόδου-εξόδου. Οι υψομετρικές διαφορές εξομαλύνονται με στόχο τη διευκόλυνση της κίνησης. Η στάθμη +3,35μ. όπου καταλήγει ένα μέρος του υπόγειου πάρκινγκ διατηρείται, ώστε να οριοθετεί το συγκρότημα από την πολύβουη οδό Βενιζέλου. Έτσι, δημιουργείται ένα στενό καθοδικό πέρασμα στην πλατεία προς τον ανοιχτό χώρο της πλατείας. Επιπλέον, προσβάσεις διαμορφώνονται στην οδό Παπαναστασίου καθώς και στη συμβολή των οδών Νεοφύτου και Κριεζώτου. Ο χώρος της πλατείας διαμορφώνεται με καθίσματα και φυτεύσεις ενώ στο βόρειο άκρο του κατασκευάζεται παιδική χαρά.

ii. Διαχωρισμός χρήσεων Αγοράς

Πρόθεση μας είναι να επαναλειτουργήσει η Αγορά και να διατηρήσει μέρος της αρχικής της λειτουργίας, προκειμένου να ενταχθεί αρμονικά στη γύρω εμπορική ζώνη. Η περιοχή έχει ανάγκη από επιπλέον καταστήματα τροφίμων, επομένως τοποθετήθηκε η λειτουργία της αγοράς τροφίμων στα περιμετρικά κτίρια. Αυτά αναφέρονται τόσο προς το εσωτερικό της αγοράς, όσο και προς τους γύρω δρόμους. Σε αυτή τη χρήση λειτουργούν συμπληρωματικά οι χώροι στο άνω άκρο των κεντρικών πτερυγών. Τα κεντρικά κτίρια παραλαμβάνουν πολιτιστικές χρήσεις υπό την εποπτεία του Δήμου, ώστε και μετά το κλείσιμο των καταστημάτων το συγκρότημα να παραμένει ενεργό.

Διαχωρισμός χρήσεων Αγοράς- Εστίας Πολιτισμού

Ροή κίνησης στο δίπολο πλατεία- Αγορά

iii. Ογκομετρικές αλλαγές

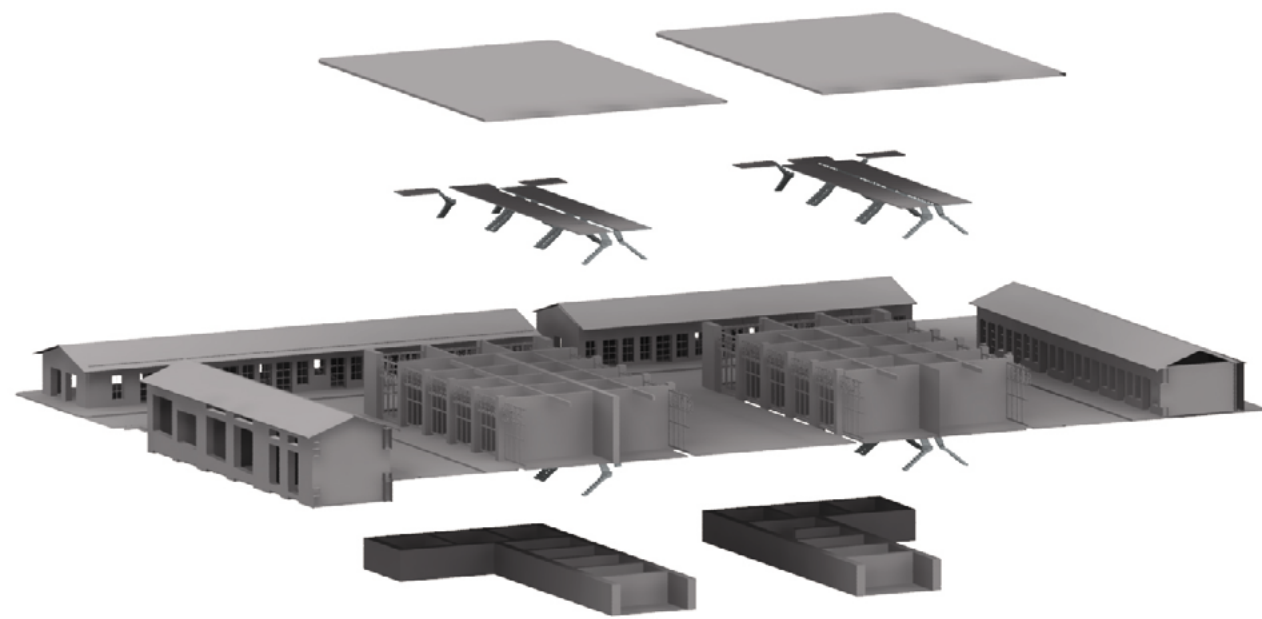
Βασική παράμετρος της πρότασης είναι η διατήρηση και αποκατάσταση του μεγαλύτερου μέρους των κτιρίων του συγκροτήματος και η προσθήκη νέων δομών που συμπληρώνουν τα υφιστάμενα κελύφη.

Αρχικά, διατηρούνται τα κτίρια της Α' φάσης. Συγκεκριμένα, αποκαθίστανται ο φέρων οργανισμός και η στέγαση, ενώ αφαιρούνται προσθήκες εξωτερικές και εσωτερικές, οι οποίες αλλοίωναν την αρχιτεκτονική μορφή του κτιρίου. Παράλληλα, το ορθογωνικό κτίσμα στη συμβολή των οδών Βενιζέλου και Αρεθούσης αφαιρείται, προκειμένου να τονιστεί η πλευρική είσοδος στο συγκρότημα από την κεντρική οδό.

Από τα κτίσματα της Β' φάσης διατηρείται εξ' ολοκλήρου η πρόσοψη επί της οδού Νεοφύτου καθώς αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της εποχής του Μεσοπολέμου και είναι τοπόσημο της Χαλκίδας. Επιπλέον, αποκαθίστανται οι χώροι που βρίσκονται στο επίπεδο του δρόμου, στη συμβολή των οδών Νεοφύτου και Κριεζώτου.

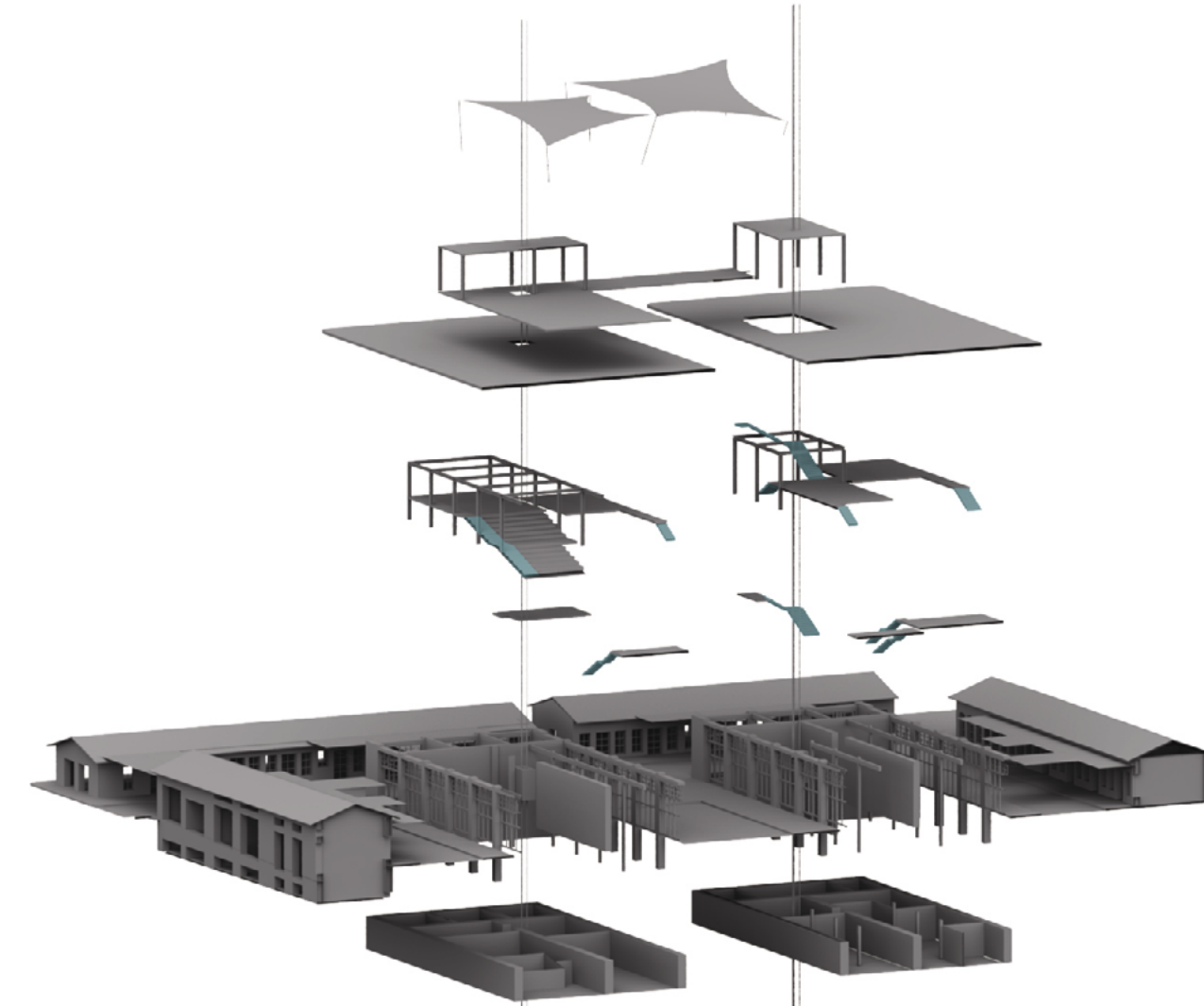
Οι κύριες επεμβάσεις πραγματοποιήθηκαν στις δύο κεντρικές πτέρυγες της Β' φάσης. Ο φέρων οργανισμός και τα κελύφη διατηρούνται ενώ αναδιαμορφώνονται πλήρως οι εσωτερικοί χώροι. Αφαιρούνται τα πατάρια, οι εσωτερικοί τοίχοι και οι σκάλες όπου υπάρχουν. Τα υφιστάμενα υπόγεια βυθίζονται ενώ δημιουργούνται νέα υπόγεια εφαπτόμενα σε αυτά, προκειμένου να έχουν κοινή στάθμη. Επιπλέον, δημιουργούνται πατάρια σε δύο στάθμες.

Το δώμα αναδιαμορφώνεται για να καλύψει τις νέες προγραμματικές απαιτήσεις. Τοποθετούνται στέγαστρα και φυτεύσεις. Τα πεζοδρόμια μετασχηματίζονται ώστε να αποκτήσουν σύνδεση με τον περιβάλλοντα χώρο και να οριοθετήσουν την κίνηση στην αγορά.

Στάθμες υφιστάμενων κτισμάτων σε έκρηξη

- Δώμα
- Πατάρια καταστημάτων στάθμη +3.08
- Κελύφη Α' και Β' φάσης
- Υπόγειοι αποθηκευτικοί χώροι -2.60

Στάθμες επέμβασης σε έκρηξη

- Στέγαστρα
- Προσθήκες στο δώμα
- Δώμα
- Μεταλλικός σκελετός
- Πατάρια στάθμη +1.84
- Πατάρια στάθμη +0.34
- Κελύφη Α' και Β' φάσης
- Προσθήκη υπόγειων χώρων

iv. Ανάλυση κίνησης-χρήσεις

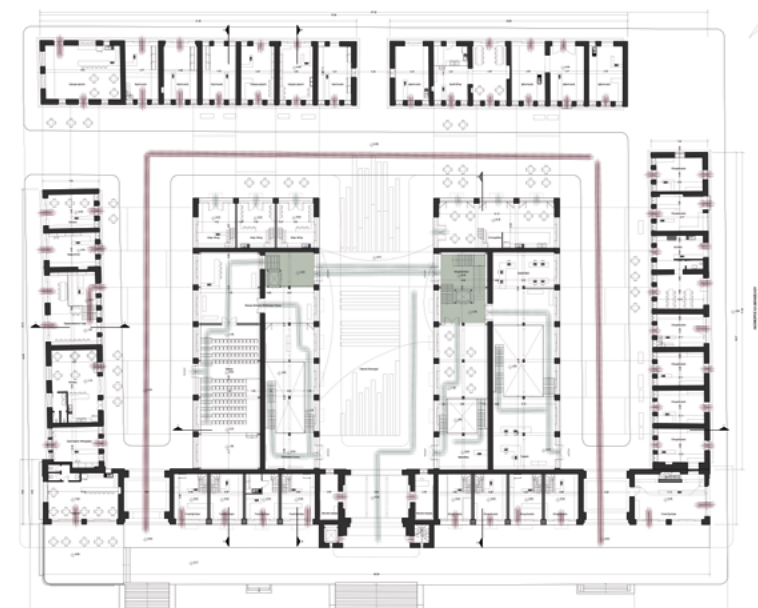
Η κίνηση για τα καταστήματα της Αγοράς οργανώνεται περιμετρικά με πολλαπλά σημεία πρόσβασης. Η είσοδος στα καταστήματα γίνεται από τον εσωτερικό ελεύθερο χώρο της αγοράς, επίσης μπορεί να γίνει και από τους γύρω δρόμους, εξυπηρετώντας την άμεση σύνδεση με τα καταστήματα της γύρω περιοχής. Παράλληλα, τοποθετώντας πάγκους και τραπέζια στον αύλειο χώρο του συγκροτήματος, τα καταστήματα εκτονώνονται και προς το εσωτερικό. Διαμορφώνεται έτσι υπαίθρια αγορά.

Σε ότι αφορά τις χρήσεις της Αγοράς στην πρόσοψη συγκεντρώνονται καταστήματα γενικού εμπορίου, εστίαση και οπωροπωλεία για να σηματοδοτείται η βασική λειτουργία του συγκροτήματος. Στους χώρους εκατέρωθεν της κεντρικής στοάς δημιουργείται μουσείο της αγοράς το οποίο αναπτύσσεται καθ' ύψος. Στην αριστερή γωνία διατηρείται το παραδοσιακό καφενείο του 1930. Στα κτίρια επί της οδού Βενιζέλου διαρθρώνονται οπωροπωλεία και κατάστημα πώλησης φαγητού με υλικά από τα οπωροπωλεία. Επί της οδού Αρεθούσης στο δεξί κτίριο διαρθρώνονται ιχθυοπωλεία και αντίστοιχος χώρος εστίασης. Σε συνδιαλλαγή με αυτή τη λειτουργία διαμορφώνεται παραδοσιακό τσιπουράδικο στον απέναντι χώρο. Στο αριστερό κτίριο συγκεντρώνονται τα κρεπωλεία και καταστήματα γρήγορου φαγητού που χρησιμοποιούν πρώτες ύλες από αυτά. Η χρήση του φαγητού συνδέεται με τη λειτουργία καφέ- μπαρ στους απέναντι χώρους. Σκοπός είναι το σημείο αυτό της αγοράς να παραμένει ζωντανό και μετά το κλείσιμο των καταστημάτων της Αγοράς μέσω των χώρων εστίασης. Στο κτίριο της οδού Κριεζώτου αναμειγνύονται καταστήματα πώλησης ξηρών καρπών- μπαχαρικών, καφεκοπτείο, ζαχαροπλαστείο- καφέ και εστιατόριο. Στο σημείο συνάντησης της Κριεζώτου με την πλατεία Αγοράς στο επίπεδο του δρόμου λειτουργούν δύο καταστήματα γρήγορου φαγητού.

Στα κεντρικά κτίρια συγκεντρώνονται πολιτιστικές λειτουργίες. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει στο δεξί κτίριο βιβλιοθήκη- αναγνωστήριο, γραφεία του Δήμου, εργαστήρια και στούντιο ηχογράφησης. Στο αριστερό κτίριο στεγάζεται εκθεσιακός χώρος και θέατρο.

Διάγραμμα χρήσεων υπογείου

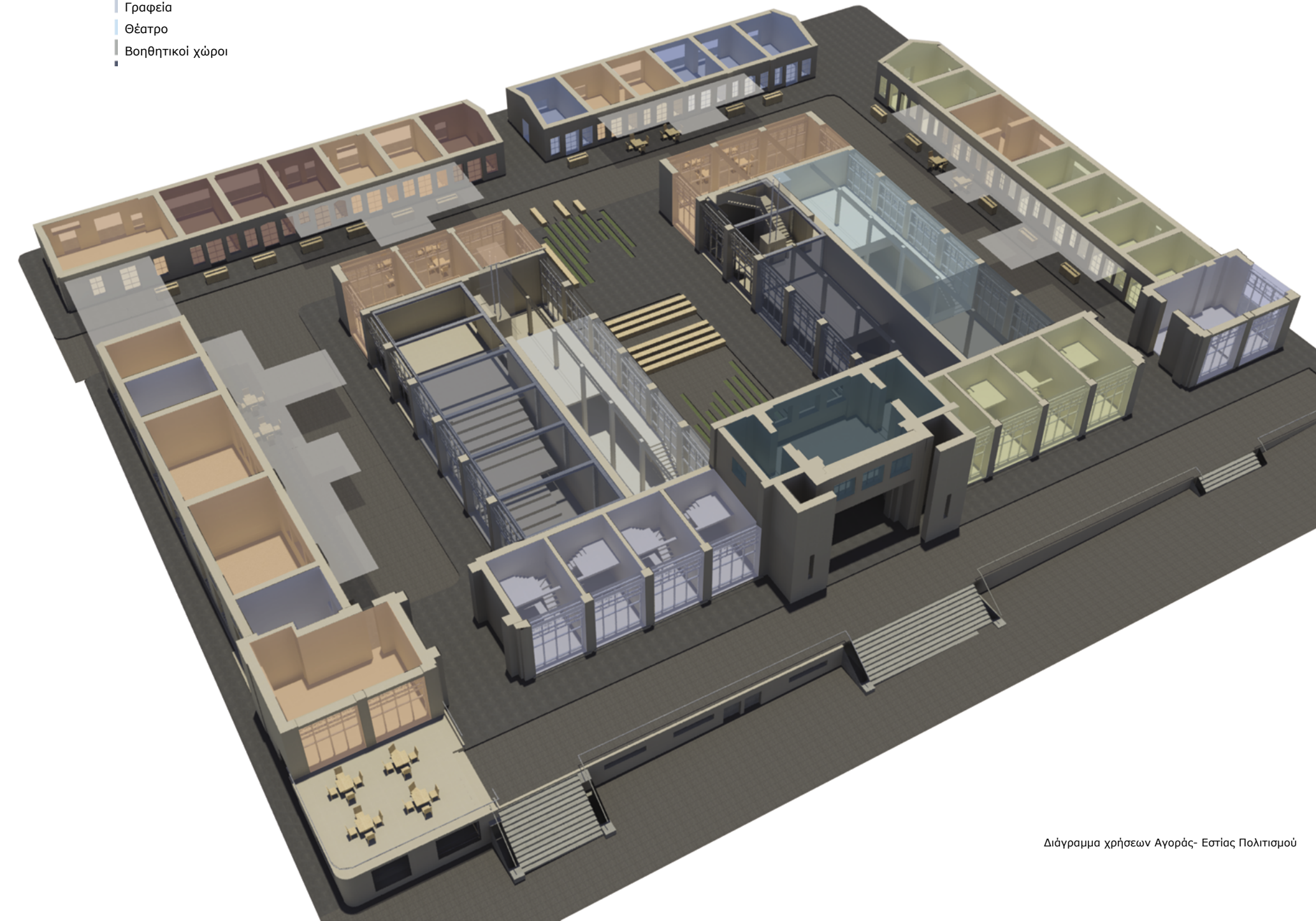

Διάγραμμα κίνησης Αγοράς- Εστίας Πολιτισμού ισόγειο

Διάγραμμα κίνησης Αγοράς- Εστίας Πολιτισμού υπογείου

- Κρεπωλεία
- Γενικό εμπόριο
- Μουσείο Αγοράς
- Οπωροπωλεία
- Εστίαση
- Ιχθυοπωλεία
- Βιβλιοθήκη
- Έκθεση
- Εργαστήρια
- Γραφεία
- Θέατρο
- Βοηθητικοί χώροι

Διάγραμμα χρήσεων Αγοράς- Εστίας Πολιτισμού

7. Σχεδιαστική ανάλυση

i. Περιμετρικά κτίρια

Οι περιμετρικοί χώροι που αποτελούν την Αγορά επί των οδών Βενιζέλου, Αρεθούσης και Κριεζώτου διαθέτουν ενιαίους χώρους με δύο εισόδους από τον υπαίθριο χώρο της Αγοράς και από τις αντίστοιχες οδούς. Ειδικά στο κτίριο επί της Κριεζώτου διατηρείται η υφιστάμενη αλλαγή στάθμης λόγω της κλίσης του δρόμου. Επομένως, η πρόσβαση από το εσωτερικό της αγοράς γίνεται μέσω σκαλιών ενώ οι εξωτερικές εισοδοί είναι στο επίπεδο του δρόμου. Στα καταστήματα στη συμβολή της Κριεζώτου με την Νεοφύτου υπάρχουν διαμορφωμένοι χώροι για γρήγορο φαγητό στη στάθμη -2,28μ. ενώ διαθέτουν υπόγειους χώρους προετοιμασίας φαγητού, αποθήκευσης και ξεχωριστούς χώρους υγιεινής στη στάθμη -4,88μ.

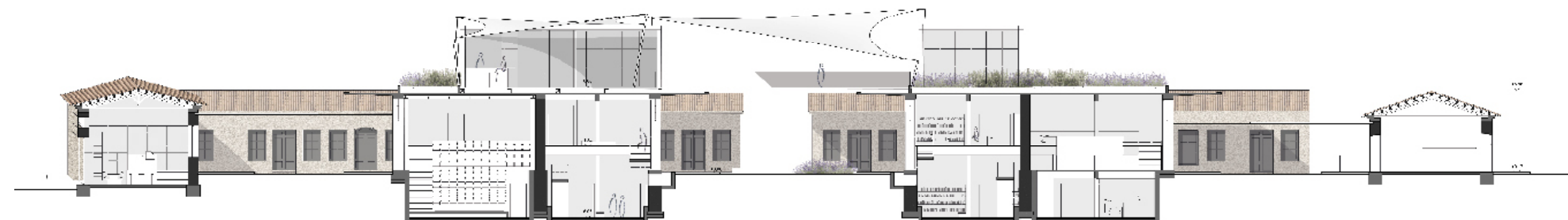
ii. Πρόσοψη και τμήματα κεντρικών κτιρίων

Τα καταστήματα της πρόσοψης διαθέτουν ενιαίο χώρο στη στάθμη +0,34μ. όπου εκτίθενται τα εμπορεύματα. Επιπλέον έχουν πατάρια στη στάθμη +3,08μ. με βοηθητική χρήση και υπόγειους αποθηκευτικούς χώρους στη στάθμη -2,60μ. Όλα τα καταστήματα διαθέτουν ξεχωριστούς χώρους υγιεινής. Μπροστά από τους υπόγειους χώρους της πρόσοψης διατηρούνται οι υφιστάμενοι χώροι υγιεινής στη στάθμη -3,90μ. με πρόσβαση από την πλατεία Αγοράς.

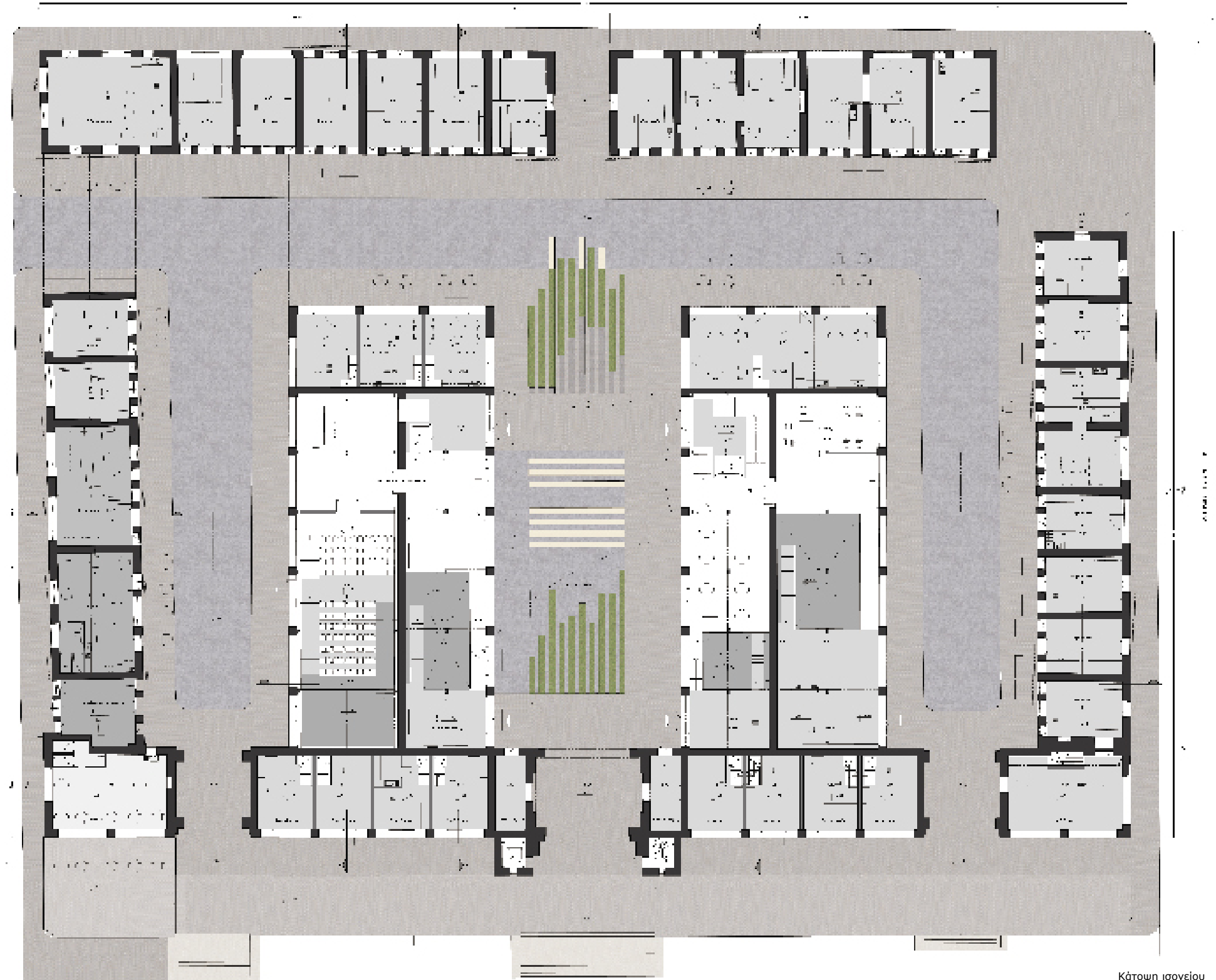
Οι χώροι που φιλοξενούν τα καφέ- μπαρ και το παραδοσιακό τσιπουράδικο διαθέτουν πατάρια και υπόγειους βοηθητικούς χώρους με ξεχωριστούς χώρους υγιεινής.

iii. Κεντρικά κτίρια

Στην Εστία Πολιτισμού δημιουργείται ένας στεγασμένος άξονας κίνησης που καταλήγει στα δύο κλιμακοστάσια. Οριοθετείται έτσι μια πλατεία πολιτισμού. Ο χώρος αυτός αποτελείται από ένα χαμηλότερο επίπεδο καθισμάτων και πρασίνου, στο οποίο εκτονώνονται οι λειτουργίες πολιτισμού. Ο άξονας κίνησης στεγάζεται από μία γέφυρα στη στάθμη του δώματος +6,06μ. στην οποία αναρτάται ο μηχανισμός προβολών. Δίνεται έτσι η δυνατότητα πραγματοποίησης υπαίθριων εκδηλώσεων ή προβολών. Ο επισκέπτης κατευθύνεται από την κύρια στοά προς το βασικό άξονα από όπου γίνεται η είσοδος στα κτίρια.

Τομή Γ-Γ

Κάτοψη ισογείου

Στο δεξί κτίριο διαμορφώνεται το κεντρικό κλιμακοστάσιο από όπου γίνεται πρόσβαση στη βιβλιοθήκη- αναγνωστήριο στη στάθμη +1,84μ. στο αριστερό τμήμα του κτιρίου. Αυτό το επίπεδο συνδέεται με ένα επίπεδο στη στάθμη +0,34μ. όπου υπάρχει δεύτερη είσοδος. Ο χώρος της βιβλιοθήκης συνεχίζεται στη στάθμη -2,80μ. και συνδέεται με το κεντρικό κλιμακοστάσιο.

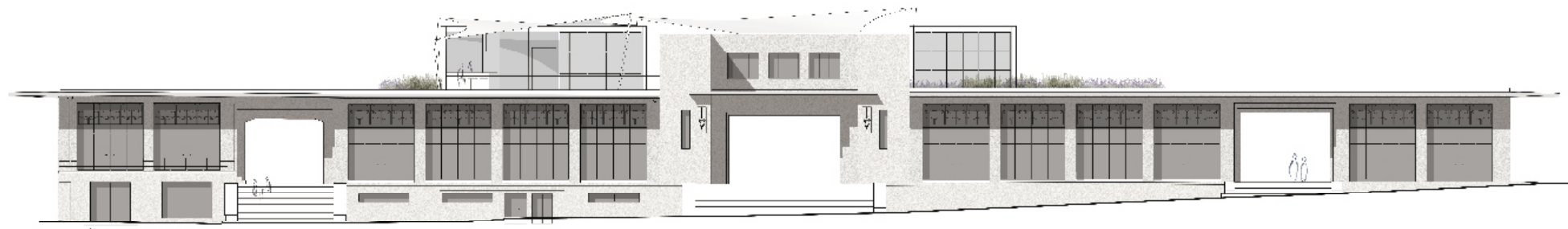
Στο δεξί τμήμα διαμορφώνονται εργαστήρια, τα οποία είναι προσβάσιμα από το κεντρικό κλιμακοστάσιο στη στάθμη +1,84μ. Μέσω εσωτερικής σκάλας συνδέεται με ένα χώρο γραφείων στη στάθμη +0,34μ. όπου υπάρχει και ξεχωριστή είσοδος. Στη στάθμη -2,80μ. υπάρχει δεύτερη αίθουσα εργαστηρίων, ένα στούντιο ηχογράφησης και κοινός χώρος αναμονής. Η ανάβαση στα παραπάνω επίπεδα γίνεται μέσω του κεντρικού κλιμακοστασίου ή μέσω της εσωτερικής σκάλας.

Στον χώρο του κλιμακοστασίου οι εσωτερικές κολώνες αφαιρούνται, προκειμένου να δημιουργηθεί επαρκής χώρος για τις σκάλες και τον ανελκυστήρα. Ο φέρων οργανισμός υποστηρίζεται με την προσθήκη ενός μεταλλικού σκελετού στο εσωτερικό από τη στάθμη +0,34μ. και καταλήγει στη στάθμη +10,25μ. Αντίστοιχη προσθήκη γίνεται στο χώρο του θεάτρου με σκοπό την προοπτική άνεση και την επάρκεια θέσεων. Σε αυτό το σημείο η μεταλλική κατασκευή ξεκινά από τη στάθμη +0,34μ. και καταλήγει σε ύψος +4,92μ.

Στο αριστερό κτίριο δημιουργείται χώρος θεάτρου. Στη στάθμη +1,84μ. τοποθετείται φουαγιέ για την είσοδο στον κυρίως χώρο του. Δεύτερη είσοδος του θεάτρου βρίσκεται στη στάθμη +0,34μ. Το θέατρο καταλήγει στη στάθμη -2,80μ., στην οποία διαμορφώνονται τα παρασκήνια και βοηθητικοί χώροι του θεάτρου. Η σύνδεση με τα παραπάνω επίπεδα γίνεται με ανελκυστήρα και μέσω κύριου χώρου του θεάτρου.

Από το φουαγιέ του θεάτρου υπάρχει πρόσβαση στον εκθεσιακό χώρο που διαρθρώνεται στη στάθμη +1,84μ. αλλά και στο +0,34μ. όπου υπάρχει δεύτερη είσοδος. Ένα τμήμα του εκθεσιακού χώρου στη στάθμη +1,84μ. μπορεί να ενοποιηθεί με τον φουαγιέ του θεάτρου. Δίνεται έτσι η δυνατότητα αυξομείωσης του διαθέσιμου χώρου. Ο εκθεσιακός χώρος συνεχίζεται στο υπόγειο όπου υπάρχει κατάστημα και πρόσβαση στον ανελκυστήρα του κτιρίου.

Σε όλους τους χώρους της εστίας πολιτισμού στη στάθμη -2,80μ. τοποθετούνται ξεχωριστοί χώροι υγιεινής.

Όψη πλατείας Αγοράς

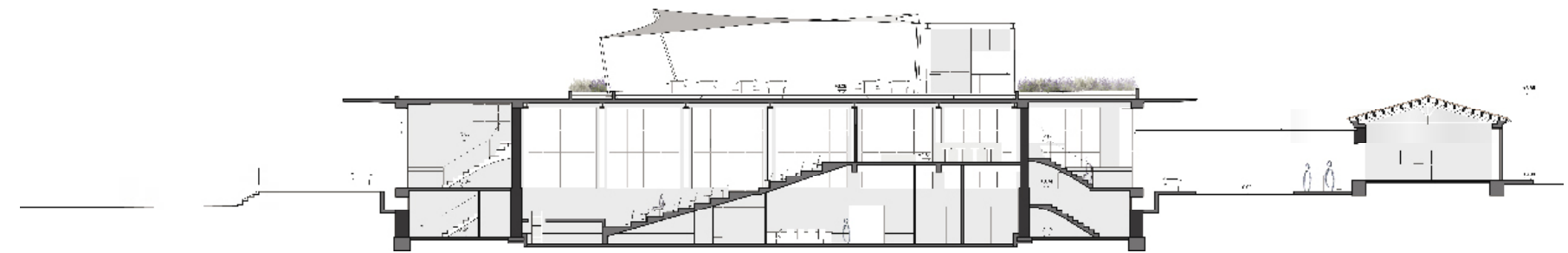

Κάτοψη υπογείου

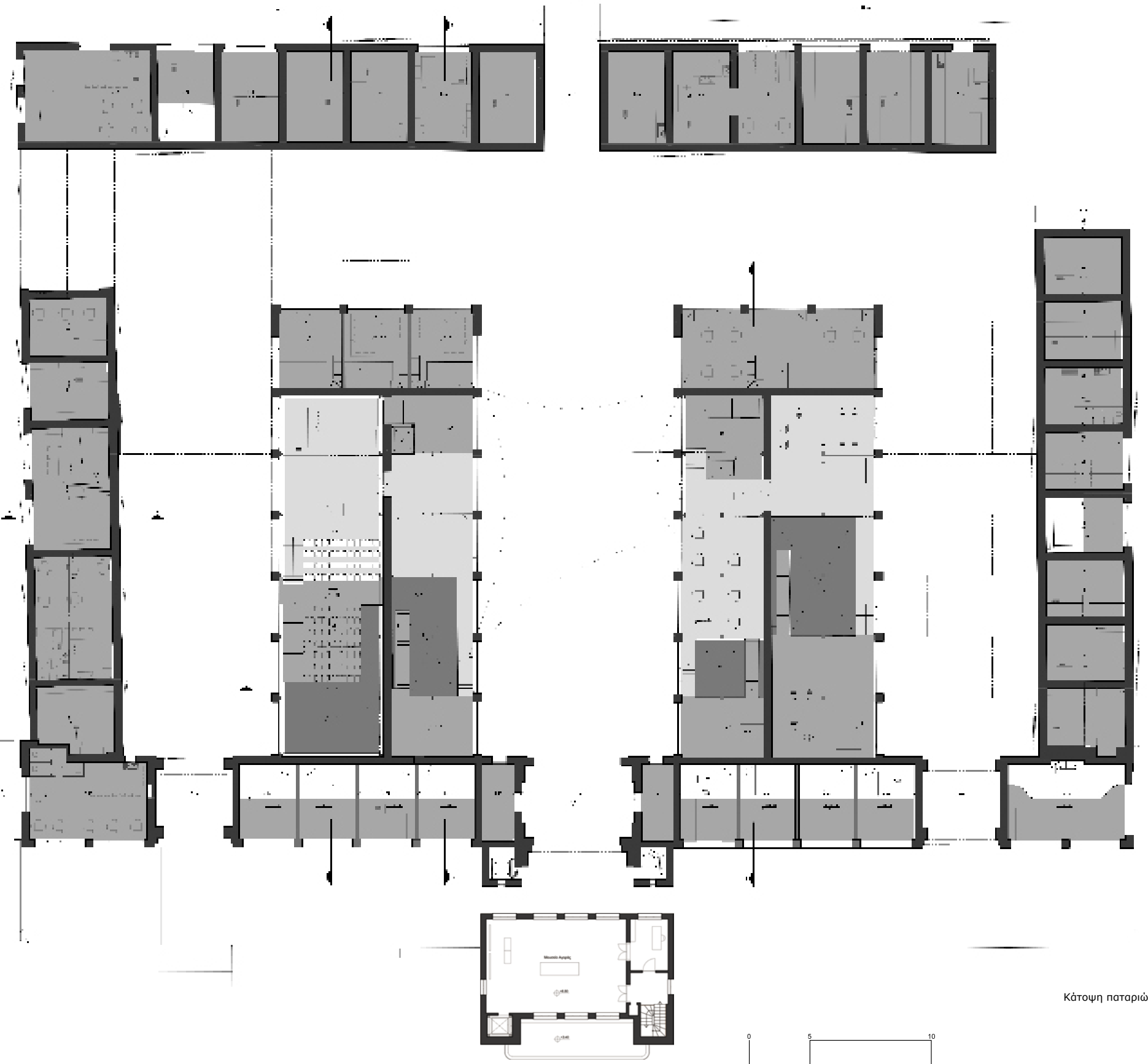

Ύψη οδού Αρεθούσης

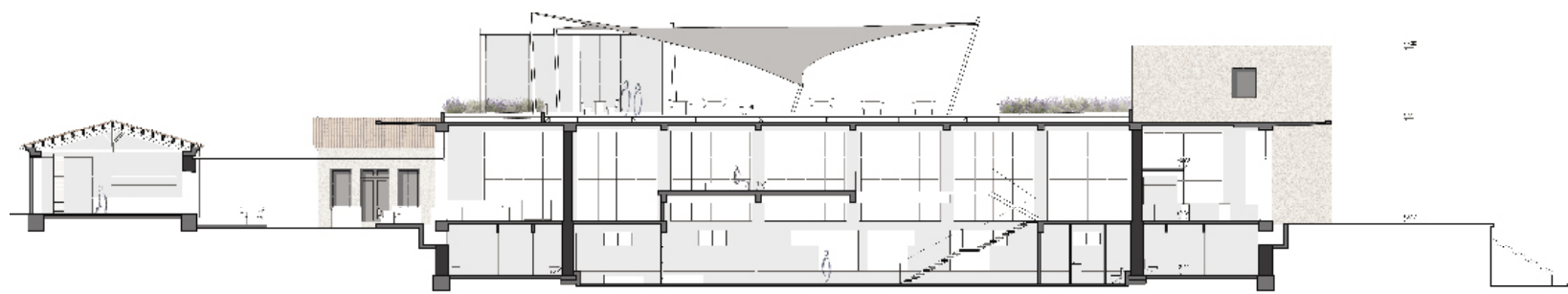
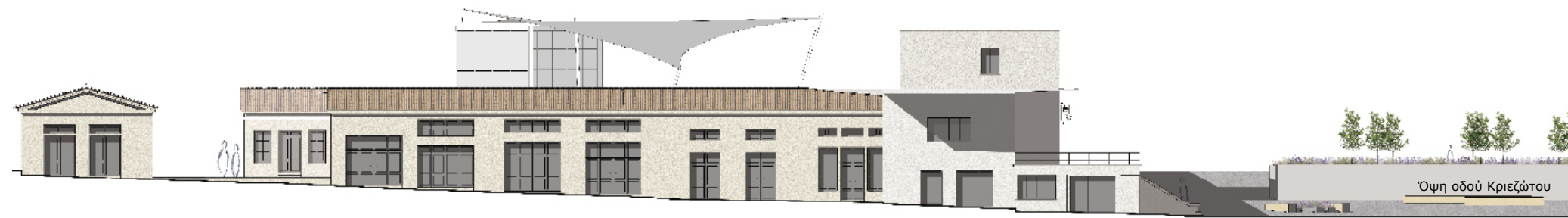

Τομή Α-Α

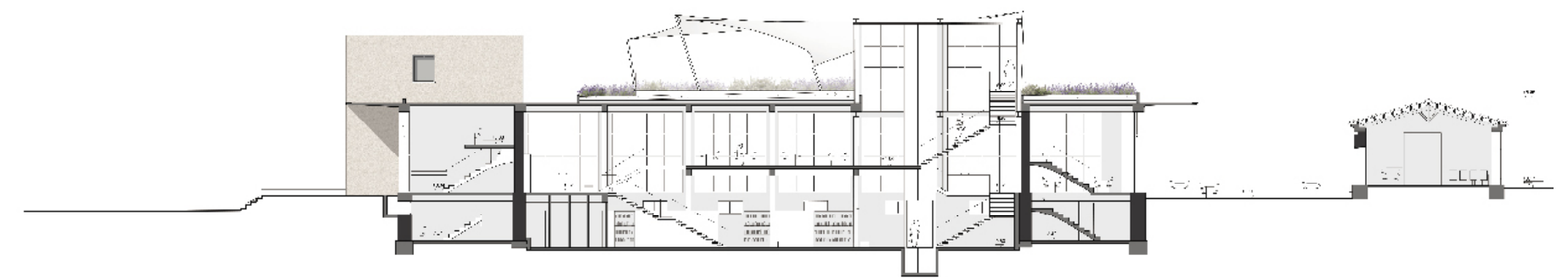

Κάτοψη παταριών +3.08

Τομή Β-Β

Τομή Δ-Δ

iv. Διαμόρφωση Δώματος

Βασικό μέρος της πρότασης επανάχρησης είναι η μετατροπή του υφιστάμενου δώματος σε βατό και φυτεμένο. Η πρόσβαση σε αυτό γίνεται από το κεντρικό κλιμακοστάσιο του δεξιού κτιρίου και με ανελκυστήρα από το αριστερό. Τοποθετείται ξύλινη πλατφόρμα σε στάθμη +6,06μ. Η χρήση που προτείνεται είναι καφέ ή χώρος υπαίθριων εκδηλώσεων. Το βασικό τμήμα της πλατφόρμας που παραλαμβάνει την νέα χρήση τοποθετείται στο αριστερό δώμα. Συνδέεται με το κεντρικό κλιμακοστάσιο μέσω γέφυρας δίνοντας δυνατότητα προοπτικής θέασης του περιβάλλοντα χώρου.

v. Εφελκόμενες μεμβράνες

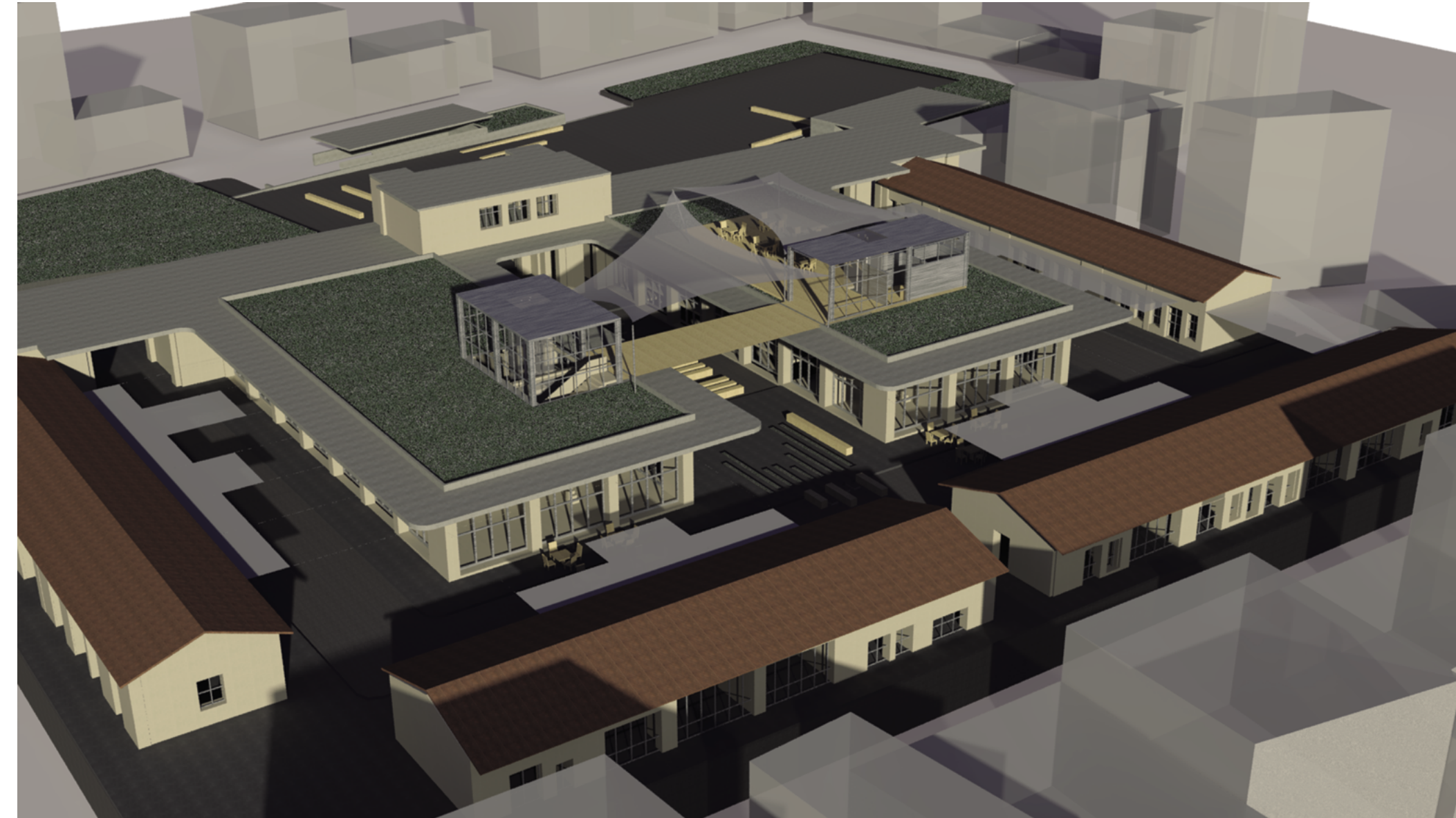
Κατά το σχεδιασμό κρίθηκε απαραίτητη η στέγαση των εξωτερικών χώρων κίνησης τόσο στην αγορά όσο και στην πλατεία πολιτισμού και στο δώμα. Ο τρόπος κάλυψης των μερών ήταν θεμιτό να ανταποκρίνεται στις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου. Απαραίτητο ήταν να εντάσσεται στο γενικότερο χαρακτήρα της ήπιας επέμβασης και επομένως να είναι μια κατασκευή που δεν θα επισκιάζει τα αποκατεστημένα κτίσματα. Επιπλέον, η χρήση σύγχρονων υλικών και γεωμετρίας ήταν βασική προϋπόθεση προκειμένου η νέα προσθήκη να είναι διακριτό δείγμα της εποχής της.

Η επιλογή, λοιπόν, εφελκόμενων μεμβρανών για τη στέγαση των ανοιχτών χώρων έγινε με γνώμονα τα κριτήρια που αναφέρθηκαν παραπάνω. Οι κατασκευές αυτές διαθέτουν τεχνικά χαρακτηριστικά που ευνοούν το σκοπό της πρότασής μας. Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένα από αυτά:

- Μεγάλα ανοίγματα. Δημιουργία ελεύθερων χώρων χωρίς υποστηρίξεις στο εσωτερικό, ευελίξια στη διαμόρφωση του χώρου.
- Μικρά μόνιμα φορτία. Ελαφριά κατασκευή με απαραίτητα μικρό ίδιο βάρος.
- Αντοχή στα καιρικά φαινόμενα. Λόγω της ελαστικότητας των μεμβρανών δίνεται η δυνατότητα αυξομείωσης των τάσεων που δέχονται τα στοιχεία στήριξης.
- Μικρός χρόνος κατασκευής. Συγκριτικά με τις συμβατικές κατασκευές.
- Τα κομμάτια έρχονται έτοιμα από το εργαστήριο και συνδέονται επιτόπου.
- Διάρκεια ζωής. Τα μεταλλικά στοιχεία είναι συνήθως ανοξειδωτα, ενώ τα υφάσματα έχουν μέτρια διάρκεια ζωής έως τα εικοσιπέντε χρόνια.
- Κόστος κατασκευής. Μέτριο κόστος υλικών και τοποθέτησης από εξειδικευμένο συνεργείο¹.

Οι εφελκόμενες μεμβράνες διαφέρουν ανάλογα με το είδος του σκελετού και τον τρόπο σύνδεσης των αγκυρώσεων στο έδαφος. Με βάση το είδος του σκελετού διακρίνονται σε τέντες κορυφής με περιμετρικούς στύλους, τέντες κορυφής με εσωτερικούς στύλους, τέντες κορυφής με εσωτερικά τόξα. Ως προς τον τρόπο στήριξης υπάρχουν οι τέντες έμμεσης ανάρτησης- όταν η μεμβράνη αναρτάται από καλώδια που στηρίζονται σε στύλους εκτός της κατασκευής, και οι αυτοφερόμενες τέντες- όταν στηρίζονται σε άκαμπτες βάσεις ή πλαίσια και εφελκούνται από τόξα.

1. ΤΣΙΝΙΚΑΣ, ΝΙΚΟΣ, Αρχιτεκτονική ενάντια στη βαρύτητα, εκδ. University Studio Press, Οκτ. 2001

Φωτορεαλιστική απεικόνιση στεγώστρων

Στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιήθηκαν δύο τέντες κορυφής έμμεσης ανάρτησης με περιμετρικούς στύλους. Ο φέρων οργανισμός αποτελείται από επτά στύλους από σίδηρο, κυλινδρικής διατομής Φ10. Την ακαμψία της κατασκευής εξασφαλίζουν περιμετρικά προεντεταμένα καλώδια. Η στήριξη των υποστηλωμάτων στο έδαφος καθώς και η σύνδεση με το ύφασμα γίνεται με αρθρώσεις.

Οι δύο μεβράνες επικάλυψης είναι κατασκευασμένες από συνθετικό ύφασμα. Έχουν τις εξής ιδιότητες:

- Αυτοκαθαριζόμενες με τη βροχή και τον αέρα
- Ανακλούν το ηλιακό φώς
- Είναι ημιδιαφανείς
- Έχουν καλό συντελεστή θερμοπερατότητας
- Το υλικό κατασκευής τους είναι ανακυκλώσιμο²

νί. Περιμετρικά στέγαστρα

Η στέγαση της περιμετρικής ζώνης της αγοράς γίνεται με μια ειδική κατασκευή από μεταλλικές ράγες που στηρίζονται στις υπάρχουσες οπές των πέτρινων κτισμάτων³ και στους πέτρινους πεσσούς των κεντρικών πτερυγών σε ύψος 3,60μ. Στις ράγες κινούνται υφάσματα δίνοντας τη δυνατότητα για ελεγχόμενη κάλυψη ανάλογα με τις ανάγκες σκίασης και τις καιρικές συνθήκες. Έτσι, ο χώρος κίνησης μπορεί να μείνει ανοιχτός ή να καλυφθεί εντελώς σε περίπτωση βροχής. Το νερό κατευθύνεται λόγω μικρής κλίσης στις υδρορροές των πέτρινων κτισμάτων και λόγω τις αλληλοκάλυψης των υφασμάτων καθίσταται δυνατή η κίνηση στους ενδιάμεσους χώρους.

2. SCHULITZ, HELMUT C., Steel Construction Manual, εκδ. Basel Boston: Birkhauser-Publishers for Architecture Munchen, 2000

3. Βλ. σελ.15

8. Βιοκλιματικά στοιχεία επανάχρησης

i. Φυτεμένο δώμα

Η συνολική φύτευση καταλαμβάνει έκταση 860 τετραγωνικών μέτρων, καλύπτοντας τα δώματα των κεντρικών πτερύγων, στο εσωτερικό όριο των προβόλων. Η φύτευση των υφιστάμενων δωματίων καθίσταται δυνατή καθότι, τα δώματα θα πρέπει να ενισχυθούν και να μελετηθούν εκ νέου για να αποκατασταθούν. Το συνολικό ύψος της προσθήκης είναι 15 εκατοστά. Αποτελείται από ζώνη αποστράγγισης, ώστε να μην λιμνάζει το νερό, φίλτρο το οποίο δεν επιτρέπει στο χώμα και σε άλλα στοιχεία να περνούν στη ζώνη αποστράγγισης, στρώση φυτοχώματος και τα φυτά.

Η δημιουργία φυτεμένων δωματίων έγινε στο πλαίσιο της γενικότερης προσπάθειας ένταξης βιοκλιματικών εφαρμογών στην επανάχρηση του συγκροτήματος της Δημοτικής Αγοράς. Τα φυτεμένα δώματα φέρουν ορισμένα χαρακτηριστικά που είναι θεμιτά για την «πράσινη» επανένταξη της Αγοράς στον αστικό ιστό της Χαλκίδας:

- Βελτίωση του αέρα και του μικροκλίματος
- Αξιοποίηση του βρόχινου νερού
- Ευνόηση της θερμοκρασίας στο εσωτερικό των κτιρίων
- Δημιουργία εκτεταμένων επιφανειών πρασίνου¹

Η εκτεταμένη φύτευση προϋποθέτει την τοποθέτηση ποικιλιών φυτών τα οποία απαιτούν ελάχιστη περιποίηση και δεν ξεπερνούν σε ύψος τα 20 εκατοστά κυρίως γρασίδι, θάμνους και φυλλώδεις συστάδες. Ενδεικτικά προτείνουμε τη χρήση αρωματικών φυτών- θυμάρι, δεντρολίβανο, φασκόμηλο, λεβάντα και θάμνων όπως φεστούκα ή μίσχανθο.

ii. Διαχείριση όμβριων υδάτων

Η συλλογή του βρόχινου νερού γίνεται από τη ζώνη αποστράγγισης των φυτεμένων δωματίων και από τις υδρορροές των πέτρινων κτισμάτων. Καταλήγει σε υπόγεια δεξαμενή συλλογή νερού, που τοποθετείται στη συμβολή των οδών Βενιζέλου και Αρεθούσης. Η δεξαμενή διαστάσεων 7,84x7,50x2,20μ. Διαθέτει χωρητικότητα 129.500 λίτρων, ώστε με τα γκρίζα νερά να καλύπτονται οι ανάγκες καθαρισμού της αγοράς και άρδευσης των φυτεμένων τμημάτων.

iii. Καθαρισμός Αγοράς και διαχείριση απορριμμάτων

Ένα επιπρόσθετο στοιχείο μελέτης για την εύρυθμη λειτουργία της Αγοράς είναι η καθαριότητα. Ο καθαρισμός της Αγοράς θα γίνεται από όχημα καθαρισμού δρόμων που θα εισέρχεται από την οδό Κριεζώτου. Άρρηκτα συνδεδεμένος με τη λειτουργία μιας αγοράς είναι ο μεγάλος όγκος απορριμμάτων, ο τρόπος αποθήκευσης και η συλλογή τους. Για το λόγο αυτό προτείνεται η τοποθέτηση βυθιζόμενων κάδων απορριμμάτων και ανακύκλωσης χωρητικότητας 13κβμ. Τα σημεία τοποθέτησης επιλέγονται, ώστε να είναι εύκολα προσβάσιμα τόσο από τους εμπόρους όσο και από τους υπεύθυνους καθαριότητας του Δήμου. Οι βυθιζόμενοι κάδοι προσφέρουν τη δυνατότητα απόρριψης μεγαλύτερου όγκου αντικειμένων. Παράλληλα, στην επιφάνεια του εδάφους το σημείο απόρριψης έχει διακριτική σχεδίαση και επαρκή λειτουργικότητα.

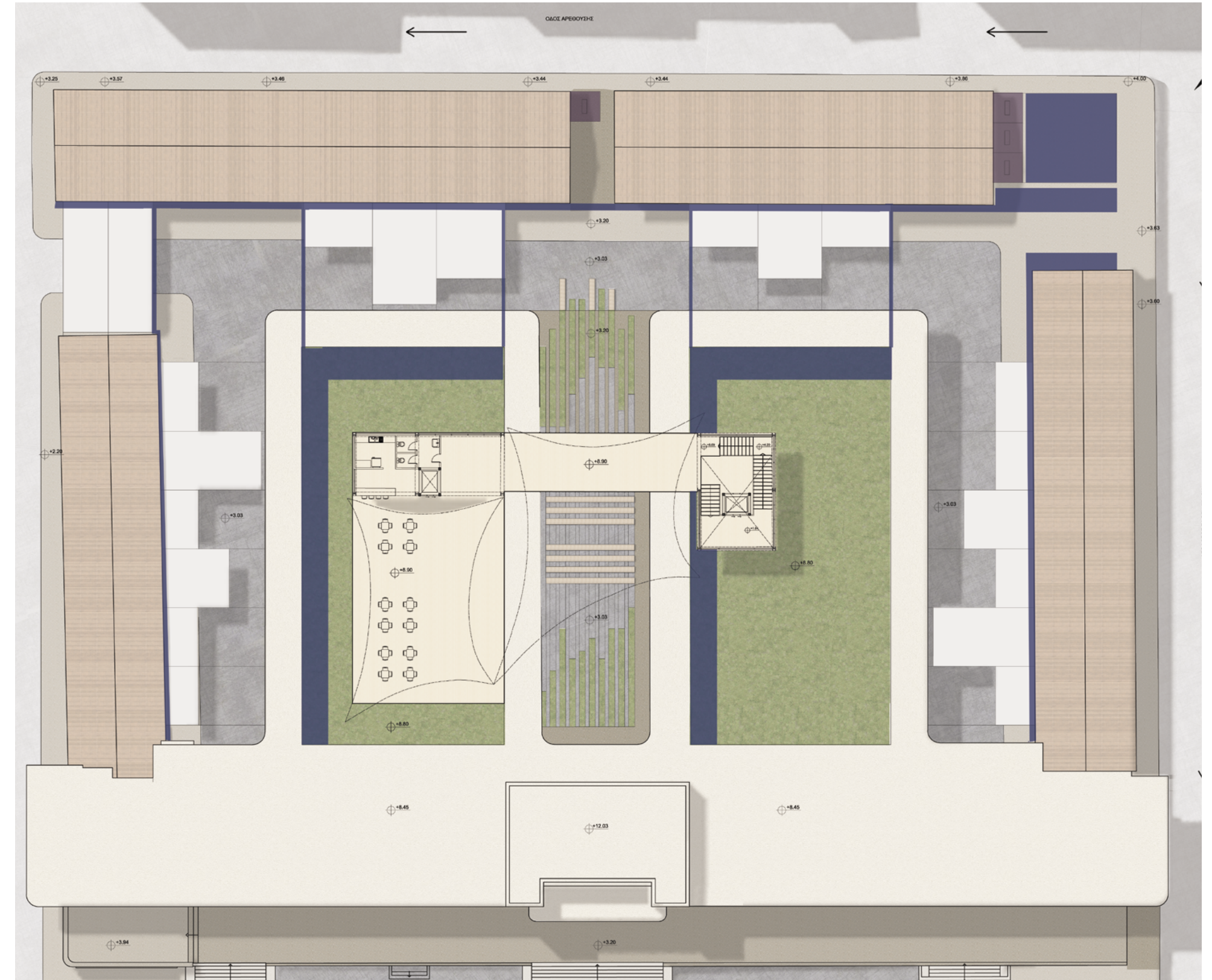
Προτεινόμενα είδη αρωματικών φυτών για τη φύτευση των δωματίων

Σύστημα υπόγειων κάδων απορριμμάτων και ανακύκλωσης, πηγή: <http://www.ecosynergy.gr/details2.php?lang=1&wh=1&the1id=9&the2id=33&theid=33&open1=9&open2=33&theid=144&page=1>

Τεχνικά χαρακτηριστικά

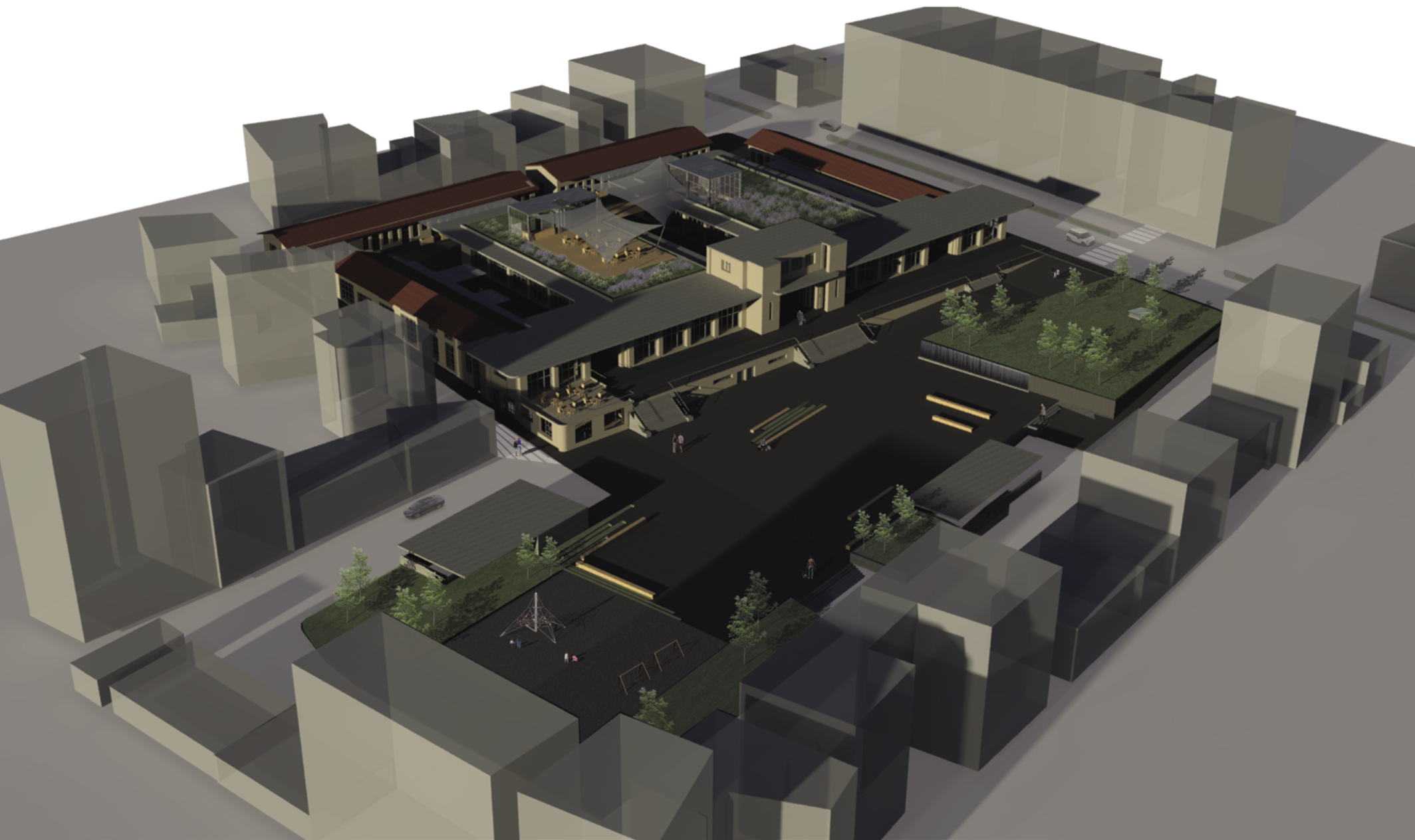
Υπόγειο τμήμα: 2,50x2,50μ. (μονός κάδος), Βύθιση: 2,20μ.
Εμφανής κάδος: 1,17x0,40μ.,
Υλικά: Γαλβανισμένη και ανοξείδωτη λαμαρίνα πάχους 3χιλ.

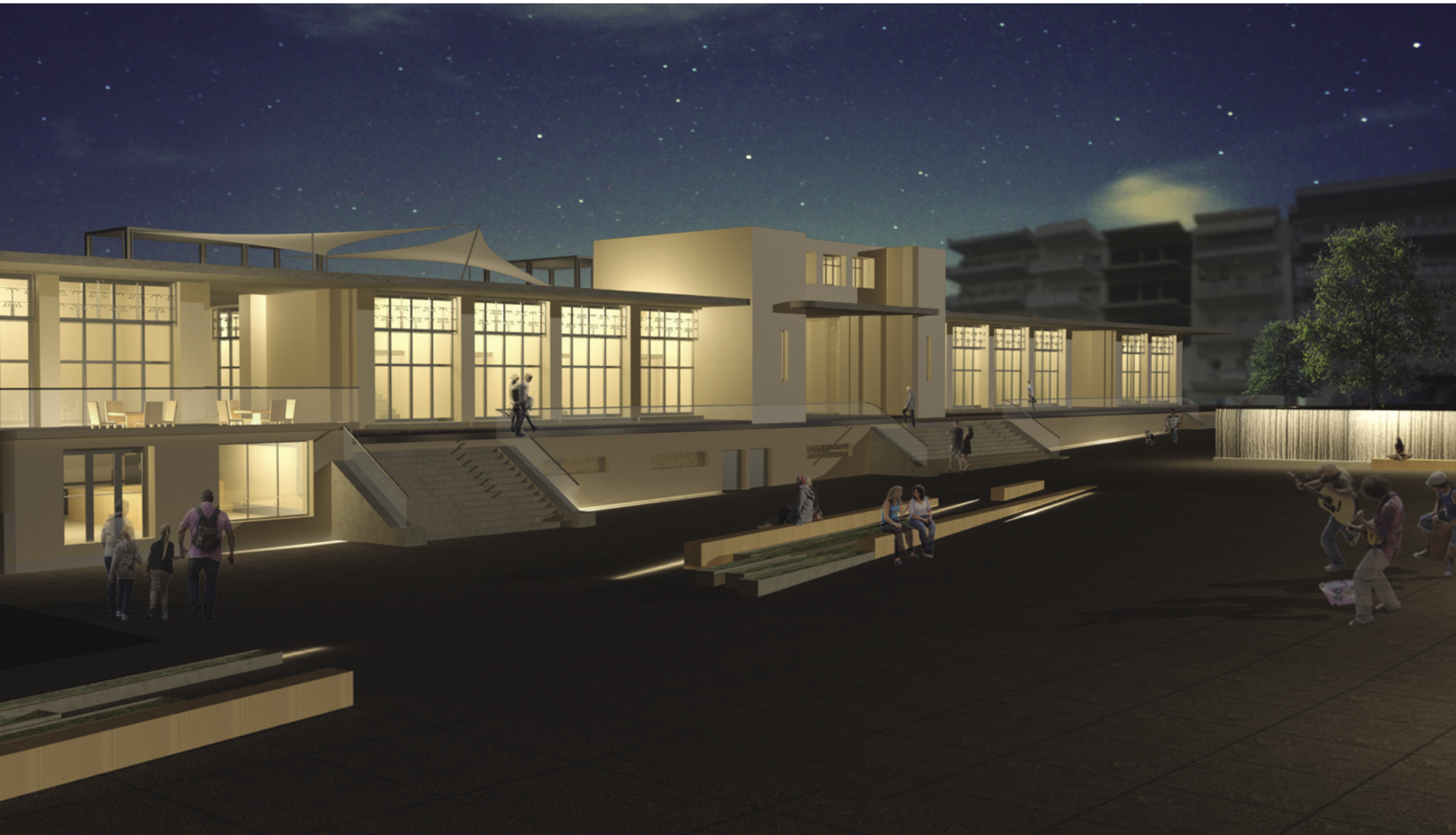
Δίκτυο συλλογής όμβριων υδάτων και προτεινόμενες θέσεις κάδων ανακύκλωσης και απορριμάτων

4. NEUFERT, ERNST, Οικοδομική και Αρχιτεκτονική Σύνθεση, εκδ. Μ. Γκιούρδας, 2010, σελ.92

9. Φωτορεαλιστικές απεικονίσεις πρότασης

Συνολική άποψη Δημοτικής Αγοράς

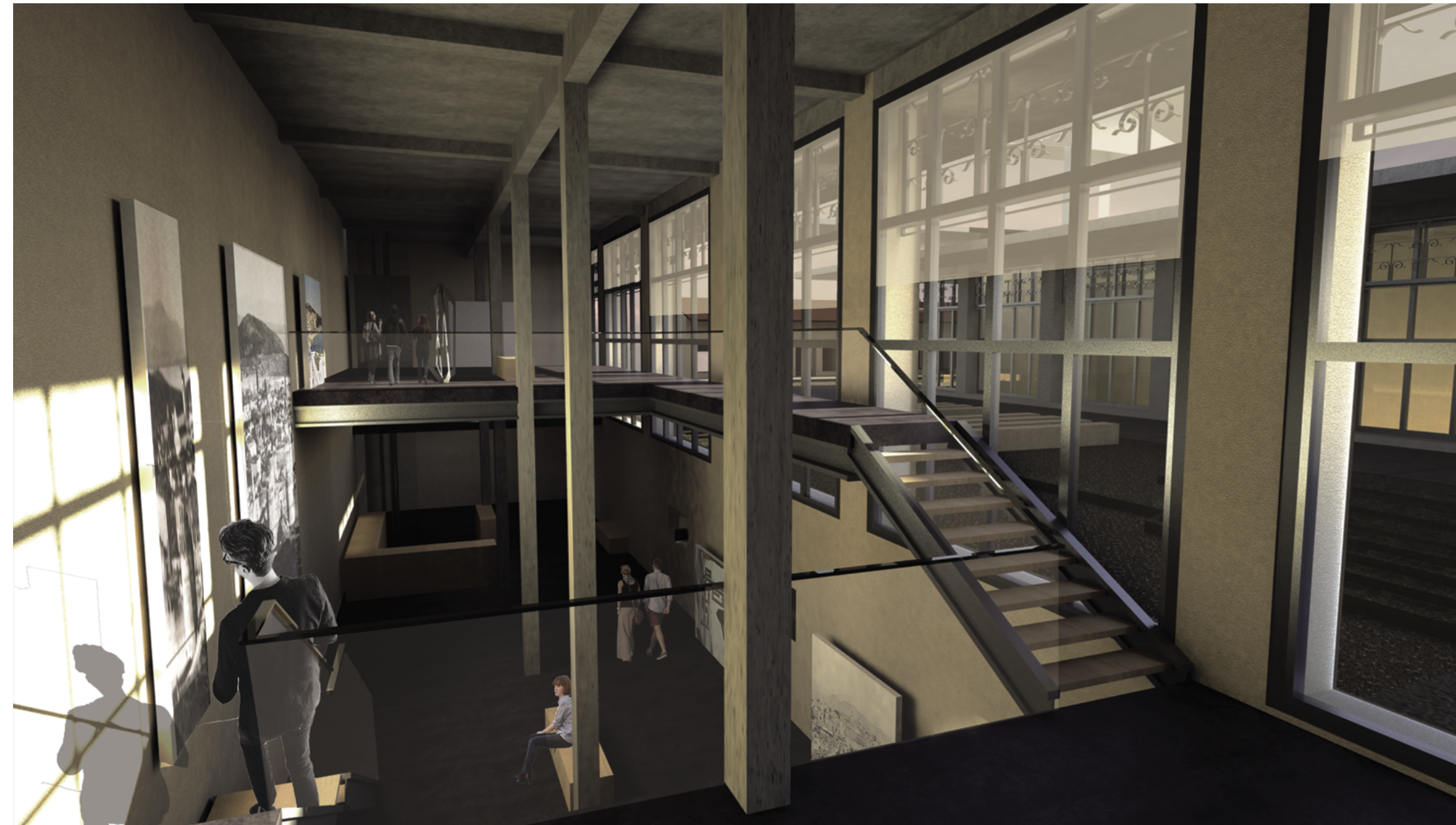
Άποψη πλατείας Αγοράς

Άποψη Αγοράς σε ώρα λειτουργίας των καταστημάτων

Άποψη Αγοράς μετά το κλείσιμο των καταστημάτων

Εσωτερική όψη εκθεσιακού χώρου

10. Βιβλιογραφικές Αναφορές

i. Βιβλιογραφία

1. ΔΗΜΗΤΟΥΛΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Ποθητός Καμάρας, 1861-1935, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Μαΐος 2009
2. ΤΣΙΝΙΚΑΣ, ΝΙΚΟΣ, Αρχιτεκτονική ενάντια στη βαρύτητα, εκδ. University Studio Press, Οκτ.2001
3. SCHULITZ, HELMUT C., Steel Construction Manual, εκδ. Basel Boston: Birkhauser- Publishers for Architecture Munchen, 2000
4. NEUFERT, FRNST, Οικοδομική και Αρχιτεκτονική Σύνθεση, εκδ, Μ. Γκιούρδας, 2010
5. «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣΑΓΟΡΑΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΙΤΝΙΑΖΟΥΣΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ», Μάιος 2015
6. «ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΧΑΛΚΙΔΑΣ», ΟΠΠοΔΕΔΑΧ, Ιούν. 2015

ii. Πηγές διαδικτύου

1. «Διάσωση και αποκατάσταση της Δημοτικής Αγοράς Χαλκίδας», Φεβρ. 2014:
2. <http://www.greekarchitects.gr/gr/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BF%CE%BB%CE%AE-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82/%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CF%83%CF%89%CF%83%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AC%CF%82-%CF%87%CE%B1%CE%BB%CE%BA%CE%AF%CE%B4%CE%B1%CF%82-id8545>
3. «Η MONUMENTA για την δημοτική αγορά της Χαλκίδας, ένα μνημείο σε συνεχή κίνδυνο», Μάρτιος 2014:<http://www.monumenta.org/article.php?IssueID=4&perm=1&ArticleID=926&CategoryID=23&lang=gr>
4. ΣΑΡΗΓΙΑΝΝΗΣ, Μ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ, «ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΑΣ», Αθήνα Αύγ. 2015: http://www.greekarchitects.gr/site_parts/doc_files/sarrigrannis.agora.xalkida.2014.02.pdf
5. ΜΑΥΡΙΔΗ,Σ ΠΑΝΟΣ, ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ΜΑΡΙΑ, «Μερικές αλήθειες για τη Δημοτική Αγορά της Χαλκίδας», Μάρτιος 2014: http://panosmavridis.blogspot.gr/2014/03/blog-post_12.html